

ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Β' ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ

**ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ: ΥΦΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ
ΑΡ. ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ: ΥΦΥΝ 26/2019**

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2021

Η παρούσα μελέτη για τη Δήλωση Πολιτικής Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού εκπονήθηκε από τον Οίκο Συμβούλων 'ALA Panning Partnership L.L.C.' σε συνεργασία με εξωτερικούς επιστημονικούς συμβούλους, υπό την επίβλεψη του Υφυπουργείου Ναυτιλίας. Είναι το αποτέλεσμα σχετικού διαγωνισμού που προκήρυξε το Υφυπουργείο Ναυτιλίας τον Δεκέμβριο του 2019.

Επίσης, η προαναφερόμενη μελέτη εντάσσεται στο πλαίσιο της υλοποίησης του στρατηγικού έργου «Διασυνοριακή Συνεργασία για Εφαρμογή Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού» με ακρωνύμιο «ΘΑΛ-ΧΩΡ 2» και χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα Συνεργασίας INTERREG V-A «Ελλάδα-Κύπρος 2014-2020».

Στην Ομάδα Έργου της ALA Panning Partnership L.L.C συμμετείχαν οι ακόλουθοι:

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ

Καραμοντάνη Άννα	Υπεύθυνος/ Εκπρόσωπος Αναδόχου, Πολεοδόμος- Χωροτάκτης Μηχανικός
Μουρμούρη Αθηνά	Υπεύθυνος/Συντονίστρια Ομάδας Έργου Δρ. Μηχανικός Περιβάλλοντος-Χωροτάκτης Θέματα Περιβάλλοντος, Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιων Περιοχών
Κουντούρη Φοίβη	Δρ. Οικονομολόγος Θέματα Γαλάζιας Οικονομίας
Φραγκόπουλος Γιάννης	Δρ. Κοινωνιολογίας Κοινωνικά Θέματα
Μιχαήλ Μιχάλης	Πολεοδόμος- Χωροτάκτης Μηχανικός
Βιολάρη Χριστιάνα	Πολεοδόμος- Χωροτάκτης Μηχανικός

Η μελέτη ουσιαστικά αποτελεί τη βάση για την κατάρτιση του προσχεδίου της Δήλωσης Πολιτικής από την αρμόδια Επιτροπή Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού. Στο κείμενο που ακολουθεί, η αναφορά σε Δήλωση Πολιτικής (ΔΠ) σημαίνει την προτεινόμενη από τους μελετητές Δήλωση Πολιτικής.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	3
ΟΡΙΣΜΟΙ	4
ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	17
1.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	17
1.2 ΠΛΑΙΣΙΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΗΛΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	19
1.3 ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΩΝ (ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ)	22
1.3.1 Λήψη αποφάσεων για σχεδιασμό και αδειοδότηση στα θαλάσσια ύδατα.....	22
1.3.2 Διαβουλεύσεις για θέματα Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού	22
2. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	24
2.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ	24
2.1.1 Οικονομική διάσταση.....	24
2.1.2 Κοινωνική διάσταση.....	30
2.2 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ.....	34
2.3 ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ.....	38
3. ΤΟ ΟΡΑΜΑ, ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΥΔΑΤΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	39
3.1 ΟΡΑΜΑ.....	39
3.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ.....	40
3.3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	41
4. ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΥΔΑΤΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	43
4.1 ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ	43
4.1.1 Ολοκληρωμένη προσέγγιση – Συνοχή	43
4.1.2 Οικοσυστημική προσέγγιση.....	44
4.1.3 Εξασφάλιση συμβατότητας χρήσεων της θάλασσας με εκτίμηση των σωρευτικών συνεπειών τους.....	45
4.1.4 Πολλαπλές κλίμακες παρέμβασης.....	45
4.1.5 Προσαρμοστικότητα Σχεδιασμού	46
4.1.6 Αλληλεπίδραση Ξηράς και Θάλασσας	47
4.2 ΚΥΡΙΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥΣ.....	49
4.2.1 Ολοκληρωμένη προσέγγιση – Συνοχή	49
4.2.2 Επιπτώσεις Κλιματικής Αλλαγής	49

4.2.3	Διασυνοριακές επιπτώσεις και συνεργασία.....	50
4.2.4	Στροφή της ΕΕ σε βιώσιμες επενδύσεις.....	51
4.3	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	52
4.4	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ	55
4.4.1	Οικονομικές - Κοινωνικές προτεραιότητες	55
4.4.2	Περιβαλλοντικές – Πολιτισμικές προτεραιότητες	57
4.5	ΧΩΡΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ	60
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ	62
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	68

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΧΑΡΤΗΣ

Χάρτης: Όριο Εφαρμογής Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1: Στρατηγικοί στόχοι για επίτευξη του Οράματος για τα θαλάσσια ύδατα της Κύπρου 10

Πίνακας 2: Ειδικόί στόχοι ανά αναπτυξιακό τομέα και για την περιβαλλοντική/ πολιτισμική διάσταση, για επίτευξη του Οράματος για τα θαλάσσια ύδατα της Κύπρου 11

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

ΑΑ	Αναθέτουσα Αρχή
ΔΠ	Δήλωση Πολιτικής
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΕ	Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος
ΕΤΔ	Εθνική Τράπεζα Δεδομένων
ΕΤΥΦΑ	Εταιρεία Υποδομών Φυσικού Αερίου
ΘΧΣ	Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός
ΘΧΣΧ	Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχέδιο
ΚΑΠ	Κοινή Αλιευτική Πολιτική
ΚΔ	Κυπριακή Δημοκρατία
ΚΠΚ	Καλή Περιβαλλοντική Κατάσταση
ν.μ.	Ναυτικό μίλι
ΟΔΠΠ	Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών
ΟΘΠ	Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική
ΟΠΥ	Οδηγία Πλαίσιο για τα Ύδατα
ΣΠΕ	Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση
ΤΑΘΕ	Τμήμα Αλιείας και Θαλασσίων Ερευνών
ΤΚΣ	Τόπος Κοινοτικής Σημασίας
ΥΕΕΒ	Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας
ΥΦΥΝ	Υφυπουργείο Ναυτιλίας
LSI	Land-Sea Interactions (Αλληλεπιδράσεις Ξηράς-Θάλασσας)
SLR	Sea Level Rise (Άνοδος Στάθμης Θάλασσας)

ΟΡΙΣΜΟΙ

Σύμφωνα με την Οδηγία ΘΧΣ και τον εναρμονιστικό Νόμο, καθώς και άλλα συναφή νομοθετήματα (πχ. ο περί της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και Υφαλοκρηπίδας Νόμος και ο περί της Χωρικής Θάλασσας Νόμος), ισχύουν τα ακόλουθα:

Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός (ΘΧΣ): Η διαδικασία με την οποία αναλύονται και οργανώνονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες στα θαλάσσια ύδατα της Δημοκρατίας για την επίτευξη οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών στόχων¹.

Θαλάσσια Ύδατα: Περιλαμβάνουν: (α) τα ύδατα, το θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος στη θαλάσσια πλευρά της γραμμής βάσης, από την οποία μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης της Δημοκρατίας, όπως αυτή καθορίζεται με βάση τον περί της Χωρικής Θάλασσας Νόμο, έως τα όρια της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης της Δημοκρατίας, όπως αυτή καθορίζεται με βάση τον περί της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και Υφαλοκρηπίδας Νόμο και τον περί της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (Κυρωτικό) Νόμο, και (β) τα παράκτια ύδατα, όπως καθορίζονται από τον περί Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων Νόμο, τον πυθμένα και το υπέδαφος τους, στο βαθμό που ιδιαίτερες πτυχές της περιβαλλοντικής κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος δεν έχουν ήδη ρυθμιστεί από τον εν λόγω Νόμο ή από άλλο νομοθέτημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης².

Παράκτια Ύδατα: Τα επιφανειακά ύδατα που βρίσκονται στην πλευρά της ξηράς μιας γραμμής, κάθε σημείο της οποίας βρίσκεται σε απόσταση ενός ναυτικού μιλίου (ν.μ.) προς τη θάλασσα από το πλησιέστερο σημείο της γραμμής βάσης από την οποία μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης και τα οποία, κατά περίπτωση, εκτείνονται μέχρι του απώτερου ορίου των μεταβατικών υδάτων³.

Χωρική Θάλασσα, Χωρικά Ύδατα, Αιγιαλίτιδα Ζώνη: Η θαλάσσια ζώνη η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 3 του περί της Χωρικής Θάλασσας Νόμου (Ν. 45/1964), όπως τροποποιήθηκε με τον Νόμο 95(Ι)/2014, εκτείνεται σε ακτίνα δώδεκα (12) ν.μ. από τις γραμμές βάσης⁴.

Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ): Η παρακείμενη της Χωρικής Θάλασσας θαλάσσια ζώνη, το εξωτερικό όριο της οποίας ορίζεται σε απόσταση 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της Χωρικής Θάλασσας σύμφωνα με τους περί της

¹ Σχετικό είναι το άρθρο 2 του περί Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Άλλων Συναφών Θεμάτων Νόμου του 2017 (Ν. 144(Ι)/2017) (http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2017_1_144/full.html)

² Σχετικό είναι το άρθρο 2 του περί της Θαλάσσιας Στρατηγικής Νόμου του 2011 (Ν. 18(Ι)/2011) (http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2011_1_18/full.html)

³ Σχετικό είναι το άρθρο 2 του περί Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων Νόμου του 2003 (Ν.13(Ι)/2003) (http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2004_1_13/full.html)

⁴ Βλ. http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/1964_1_45/full.html

Χωρικής Θάλασσας Νόμους του 1964 και 2014⁵. Επομένως, το εσωτερικό όριο της ΑΟΖ είναι το εξωτερικό όριο της Χωρικής Θάλασσας και το εξωτερικό όριο της ΑΟΖ είναι τα 200 ν.μ. Το εύρος της ΑΟΖ είναι 188 ν.μ.

Σημειώνεται ότι, σε περίπτωση που οποιοδήποτε τμήμα της ΑΟΖ υπερκαλύπτει τμήμα της ΑΟΖ οποιουδήποτε άλλου Κράτους, του οποίου οι ακτές βρίσκονται απέναντι από αυτές της Δημοκρατίας, τα όρια της ΑΟΖ της Δημοκρατίας και της ΑΟΖ του άλλου Κράτους, ορίζονται κατόπιν συμφωνίας μεταξύ τους, ελλείψει δε συμφωνίας μεταξύ τους, τα όρια της ζώνης είναι η μέση γραμμή ή η ίση απόσταση από τις εκατέρωθεν γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της Χωρικής Θάλασσας⁶.

Συνορεύουσα Ζώνη: Η θαλάσσια ζώνη που συνορεύει με τη χωρική θάλασσα της Δημοκρατίας (συνολικού εύρους 12 ν.μ.), που εκτείνεται από τα 12 ν.μ. μέχρι και τα 24 ν.μ., και εμπίπτει εντός της ΑΟΖ.

Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (ΟΘΠ): Ολιστική προσέγγιση όλων των πολιτικών της ΕΕ που αφορούν τη θάλασσα. Βάσει της ιδέας ότι η Ένωση, συντονίζοντας τις πολιτικές της, μπορεί να αποκομίσει περισσότερα οφέλη από τις θάλασσες και τους ωκεανούς με μικρότερο αντίκτυπο στο περιβάλλον, η ΟΘΠ καλύπτει διάφορους τομείς όπως η αλιεία και η υδατοκαλλιέργεια, η ναυτιλία και οι θαλάσσιοι λιμένες, το θαλάσσιο περιβάλλον, η θαλάσσια έρευνα, η υπεράκτια παραγωγή ενέργειας, η ναυπηγική βιομηχανία και οι κλάδοι της βιομηχανίας που σχετίζονται με τη θάλασσα, η θαλάσσια επιτήρηση, ο θαλάσσιος και ο παράκτιος τουρισμός, η απασχόληση, η ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών, καθώς και οι εξωτερικές σχέσεις στις θαλάσσιες υποθέσεις.

Γαλάζια Ανάπτυξη: Η μακροπρόθεσμη στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης του θαλάσσιου και ναυτιλιακού τομέα, συνιστώντας μια Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Καλή Περιβαλλοντική Κατάσταση (ΚΠΚ): Η περιβαλλοντική κατάσταση των θαλασσίων υδάτων στην οποία τα ύδατα αυτά παρέχουν ένα οικολογικά ποικίλο και δυναμικό θαλάσσιο περιβάλλον που είναι καθαρό, υγιές και παραγωγικό στα πλαίσια των εγγενών συνθηκών του, και όπου η χρήση του βρίσκεται σε επίπεδο αειφορίας, διασφαλίζοντας έτσι τις δυνατότητες

⁵ Σχετικά είναι τα άρθρα 2(1) και 5Α(1) του περί της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και Υφαλοκρηπίδας Νόμου του 2004 (Ν. 64(Ι)/2004), όπως τροποποιήθηκε με τον Νόμο 97(Ι)/2014 (http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2004_1_64/full.html)

⁶ Σχετικό είναι το άρθρο 3(2) του περί της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και Υφαλοκρηπίδας Νόμου του 2004 (Ν. 64(Ι)/2004), όπως τροποποιήθηκε με τον Νόμο 97(Ι)/2014 (http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2004_1_64/full.html)

για χρήσεις και δραστηριότητες από τις σημερινές και τις μελλοντικές γενεές⁷.

Οικοσυστημική (ή Οικοσυστηματική) Προσέγγιση: προσέγγιση για τη διαχείριση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στη θάλασσα η οποία διασφαλίζει ότι η συνολική πίεση των δραστηριοτήτων αυτών παραμένει σε επίπεδα που είναι συμβατά με την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης και ότι δε συμβιβάζεται η ικανότητα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων να αντιδρούν στις ανθρωπογενείς αλλαγές, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπει την αειφόρο χρήση των θαλάσσιων αγαθών και υπηρεσιών από τη σημερινή και τις μελλοντικές γενεές.

---

⁷ Σχετικό είναι το άρθρο 2 του περί της Θαλάσσιας Στρατηγικής Νόμου του 2011 (Ν. 18(Ι)/2011) (http://www.cylaw.org/nomoi/enop/ind/2011_1_18/section-sc27b5ad09-cc7d-7b22-6cc1-21ab558c7112.html)

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Δήλωση Πολιτικής (ΔΠ) αποτελεί το στρατηγικό πλαίσιο για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό (ΘΧΣ), το Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχέδιο (ΘΧΣχ) που θα εκπονηθεί στη συνέχεια και τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την έγκριση μελλοντικών χρήσεων και δραστηριοτήτων στα θαλάσσια ύδατα της Κύπρου. Θέτει το όραμα, τις αρχές, τις προτεραιότητες, τους στόχους (οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτισμικούς και περιβαλλοντικούς) και τις στρατηγικές κατευθύνσεις του Κράτους, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη.

Η ΔΠ έχει βασιστεί σε σχετικές Ευρωπαϊκές πολιτικές, δεσμεύσεις σε Μεσογειακό επίπεδο και συναφή εθνικά νομοθετήματα, που αποτελούν το πλαίσιο. Επίσης, έλαβε υπόψη αντίστοιχα έγγραφα άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Ο ΘΧΣ αποτελεί ένα από τα βασικά εργαλεία της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (ΟΘΠ) και συνιστά σημαντικό τρόπο συμβολής στη βιώσιμη ανάπτυξη των θαλάσσιων ζωνών και των παράκτιων περιοχών.

Η σημασία της θάλασσας για την Κύπρο ως πηγή ανάπτυξης και προόδου υπήρξε ανέκαθεν πολύ μεγάλη, με ιδιαίτερη **συνεισφορά** στην **οικονομία** της. Παραδοσιακοί τομείς ανάπτυξης στη θάλασσα είναι η αλιεία και η εμπορική ναυτιλία, ενώ τα τελευταία χρόνια εξελίσσονται δυναμικά ο θαλάσσιος τουρισμός (συμπληρωματικά με τον παράκτιο) και η υδατοκαλλιέργεια. Επίσης, εμφανίζουν προοπτική εξέλιξης τομείς όπως η εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου, καθώς και οι ενεργειακές υποδομές. Σημαντικός είναι και ο **κοινωνικός αντίκτυπος** των τομέων αυτών συνολικά, με την προσφορά θέσεων εργασίας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Το **θαλάσσιο περιβάλλον** της Κύπρου θεωρείται ιδιαίτερα πλούσιο και ποικιλόμορφο, υποστηρίζει και φιλοξενεί ένα ευρύ φάσμα ειδών εθνικής σημασίας (περιλαμβανομένων των προστατευόμενων) σε κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό επίπεδο, καθώς επίσης προσφέρει οικοσυστημικές υπηρεσίες και αγαθά. Χαρακτηριστική είναι η ένταξη έξι (6) θαλάσσιων περιοχών της Κύπρου στο Δίκτυο Natura 2000, όπως και η παρουσία ενάλιων αρχαιοτήτων, οι οποίες χρήζουν προστασίας ως σημαντικός πολιτιστικός πόρος, ενώ παράλληλα ορισμένες από αυτές αποτελούν πόλο έλξης μεγάλου αριθμού επισκεπτών/δυστών.

Το **Όραμα** της Κύπρου για τα θαλάσσια ύδατα της είναι η αειφόρος αξιοποίηση και ανάπτυξη τους. Συνεπώς, θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι τα θαλάσσια ύδατα θα είναι «καθαρά, υγιή, ασφαλή, παραγωγικά και με βιολογική ποικιλότητα». Έτσι, θα αναπτύσσονται σε αυτά ισόρροπα και συμπληρωματικά όλοι οι σχετικοί τομείς ανάπτυξης, με αξιοποίηση των

συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Νήσου, διατηρώντας παράλληλα την ποιότητα και την οικολογική ακεραιότητα του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Για την επίτευξη του οράματος καθορίζονται οι ακόλουθες **στρατηγικές κατευθύνσεις**:

- Προστασία και βιώσιμη χρήση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- Ενίσχυση της θαλάσσιας έρευνας, γνώσης και καινοτομίας.
- Ανάπτυξη εθνικής συνείδησης θαλασσών.
- Ενίσχυση της διεθνούς διάστασης της ΟΘΠ της Κύπρου.
- Ανάπτυξη μιας βιώσιμης θαλάσσιας οικονομίας, με βιώσιμη αξιοποίηση των φυσικών πόρων (περιλαμβανομένων και των ορυκτών), με ποιότητα, αξιοπιστία και κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη.

Οι στρατηγικές κατευθύνσεις εξειδικεύονται σε **στρατηγικούς στόχους** με βάση τις συνιστώσες της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή στόχοι για τη Γαλάζια Ανάπτυξη, για την Κοινωνική Συνοχή και για την Προστασία του Περιβάλλοντος, καθώς και για τον οριζόντιο άξονα της Διακυβέρνησης (βλ. **Πίνακα 1**).

Με βάση την Ευρωπαϊκή και τη Μεσογειακή εμπειρία, κατά την άσκηση ΘΧΣ θα πρέπει να τηρούνται οι ακόλουθες **αρχές**:

- Ολοκληρωμένη προσέγγιση – Συνοχή.
- Οικοσυστημική προσέγγιση.
- Εξασφάλιση συμβατότητας χρήσεων της θάλασσας με εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων τους.
- Παρέμβαση σε πολλαπλές κλίμακες.
- Προσαρμοστικότητα Σχεδιασμού.
- Κατανόηση κι αντιμετώπιση της Αλληλεπίδρασης Ξηράς και Θάλασσας.

Το ΘΧΣχ θα πρέπει να προνοεί για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των ακόλουθων **κύριων προκλήσεων**:

- Ολοκληρωμένη προσέγγιση – Συνοχή.
- Επιπτώσεις Κλιματικής Αλλαγής.
- Διασυνοριακές επιπτώσεις και συνεργασία.
- Στροφή της ΕΕ σε βιώσιμες επενδύσεις.

Για την υλοποίηση του Οράματος για τα θαλάσσια ύδατα της Κύπρου, οι Στρατηγικές Κατευθύνσεις και οι Στρατηγικοί Στόχοι εξειδικεύονται περαιτέρω σε **Ειδικούς στόχους ανά αναπτυξιακό τομέα** και για την **περιβαλλοντική και πολιτισμική διάσταση** (βλ. Πίνακα 2).

Πίνακας 1: Στρατηγικοί στόχοι για επίτευξη του Οράματος για τα θαλάσσια ύδατα της Κύπρου

Για τη Γαλάζια Οικονομία	Για την Κοινωνική Συνοχή	Για την Προστασία του Περιβάλλοντος	Για τη Διακυβέρνηση
<ul style="list-style-type: none"> • Προγραμματισμός βιώσιμων δράσεων λαμβάνοντας υπόψη την Πράσινη Συμφωνία (Green Deal), την κυκλική οικονομία, την ανάγκη σταδιακής απεξάρτησης από ορυκτά καύσιμα του ενεργειακού τομέα και την στροφή της ΕΕ σε φιλοπεριβαλλοντικές/πράσινες τεχνολογίες. • Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των θαλάσσιων αναπτυξιακών τομέων. • Απελευθέρωση του αναπτυξιακού δυναμικού της Γαλάζιας Οικονομίας με προώθηση καινοτομιών. • Εξασφάλιση των αναγκαίων επενδύσεων και προώθηση συνεργασιών δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση του κοινωνικο-πολιτισμικού χαρακτήρα του τρόπου ζωής με άξονα τη θάλασσα και τις ακτές και ενίσχυσή του με κατάλληλες πολιτικές, ώστε να τονώνεται η πολιτισμική ταυτότητα των τοπικών κοινοτήτων τους, να βελτιώνεται το επίπεδο ζωής τους και να λειτουργούν ως πόλος έλξης και δυναμισμού. • Βελτίωση ελκυστικότητας θαλάσσιων επαγγελμάτων, παρέχοντας κατάλληλη κατάρτιση και προάγοντας νοοτροπία ασφάλειας και κατάλληλη κινητικότητα του εργατικού δυναμικού. • Διασφάλιση ότι οι τοπικές κοινωνίες και η κοινωνία των πολιτών εν γένει συμμετέχουν και επωφελοούνται από την ανάπτυξη καινοτόμων δραστηριοτήτων (πχ. μέσω ναυτιλιακών συμπλεγμάτων συνεργασιών (clusters) και συνεργασίας με τους κοινωνικούς εταίρους). • Ενθάρρυνση βελτίωσης συνθηκών εργασίας στα θαλάσσια επαγγέλματα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξασφάλιση Καλής Περιβαλλοντικής Κατάστασης της θάλασσας, προώθηση των στόχων των σχετικών Οδηγιών της ΕΕ. • Ανάπτυξη ενός συνεκτικού δικτύου θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, με βάση την αρχή της Οικολογικής Προσέγγισης, και εξασφάλιση διατήρησης της βιοποικιλότητας με τις αντίστοιχα παρεχόμενες οικοσυστημικές υπηρεσίες. • Αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από πλοία. • Συνδυασμός προστασίας θαλάσσιου περιβάλλοντος με καταγραφή/τεκμηρίωση, προστασία, προβολή και ασφαλή διαχείριση των ενάλιων αρχαιοτήτων. • Εξασφάλιση διατήρησης της φυσιογνωμίας των παράκτιων τοπίων και παράλληλη μέριμνα για μη αλλοίωση της πολιτιστικής ταυτότητας των τοπικών κοινοτήτων. • Αύξηση των γνώσεων για τη θάλασσα και προσβασιμότητα σε αυτές. • Εφαρμογή κατάλληλων πρακτικών διαχείρισης, πρόληψης και προσαρμογής για ενίσχυση της ανθεκτικότητας των παράκτιων περιοχών, των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και των θαλάσσιων δραστηριοτήτων στις επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξασφάλιση συμβατότητας και συνέργειας των θαλάσσιων χρήσεων και συμπληρωματικότητάς τους με τις παράκτιες. • Ενίσχυση της συνεργασίας και βελτίωση της θαλάσσιας διακυβέρνησης, προβλέποντας σαφείς και αποτελεσματικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων και διαβουλεύσεων με συντονισμό και διαφάνεια. • Βελτίωση του προγραμματισμού για επενδύσεις. • Εξασφάλιση συνοχής οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων. • Προάσπιση της εθνικής ασφάλειας. • Ενίσχυση διατομεακών συνεργασιών και ανταλλαγής καλών πρακτικών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Πίνακας 2: Ειδικοί στόχοι ανά αναπτυξιακό τομέα και για την περιβαλλοντική και πολιτισμική διάσταση, για επίτευξη του Οράματος για τα θαλάσσια ύδατα της Κύπρου

Αλιεία και Υδατοκαλλιέργεια	Ενέργεια	Θαλάσσιος και Παράκτιος Τουρισμός	Ναυτιλία - Λιμένες	Περιβαλλοντική και Πολιτισμική διάσταση
<ul style="list-style-type: none"> • Ενθάρρυνση βιώσιμων αλιευτικών δραστηριοτήτων. • Στήριξη της έρευνας και καινοτομίας στον τομέα των υδατοκαλλιεργειών. • Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, αποδοτικότητας και παραγωγικότητας της Κυπριακής υδατοκαλλιέργειας. • Στήριξη της ανάπτυξης γαλάζιας βιοτεχνολογίας, με ισότιμη κατανομή οφελών από τη χρήση γενετικών πόρων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ορθολογική και βιώσιμη αξιοποίηση των δυνητικών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων της Κυπριακής ΑΟΖ. • Μετατροπή της Κύπρου σε ενεργειακό κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου. • Αύξηση παραγωγής και εξασφάλιση διαθεσιμότητας ενέργειας. • Αξιοποίηση των θαλάσσιων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, έχοντας υπόψη και το 'Green Deal' της Ε.Ε. για μηδενικές εκπομπές ρύπων μέχρι το 2050. • Μεγιστοποίηση των ευκαιριών καινοτομίας. • Ενθάρρυνση ανάπτυξης νέων (πράσινων) τεχνολογιών για ασφαλή και βιώσιμη εκμετάλλευση θαλάσσιων ορυκτών κοιτασμάτων. • Διασύνδεση του ενεργειακού συστήματος της Κύπρου με τα διευρωπαϊκά δίκτυα 	<ul style="list-style-type: none"> • Στήριξη ενός άκρως διαφοροποιημένου και βιώσιμου θαλάσσιου και παράκτιου τουρισμού (σύμφωνα με την εγκεκριμένη Εθνική Στρατηγική Τουρισμού 2020-2030). • Προβολή εναλλακτικών μορφών παράκτιου τουρισμού με άξονα θαλάσσιες δραστηριότητες ως αποτέλεσμα της αλληλεξάρτησης ξηράς-θάλασσας (πχ, πανηγύρεις αλιείας, τονισμός πολιτιστικής ταυτότητας), για αύξηση της ελκυστικότητας της Κύπρου ως προορισμού. • Μεγιστοποίηση των ευκαιριών καινοτομίας. • Μη αλλοίωση της πολιτιστικής ταυτότητας των τοπικών κοινωνιών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. • Μεγιστοποίηση των ευκαιριών καινοτομίας. • Στήριξη της ολοκληρωμένης θαλάσσιας επιτήρησης. • Διασφάλιση της καθαριότητας, της προστασίας και της ασφάλειας των θαλασσών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχείριση και προστασία των περιοχών του Δικτύου Natura 2000 και προστασία των θαλάσσιων απειλούμενων ειδών και των ενδιαιτημάτων τους. • Έλεγχος και πρόληψη της ρύπανσης των νερών και του εδάφους από την λειτουργία εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων και, γενικά, από οποιαδήποτε δραστηριότητα που μπορεί ή τείνει να ρυπάνει τα νερά και το έδαφος, ιδιαίτερα στον παράκτιο χώρο. • Διασφάλιση καλής ποιότητας των νερών κολύμβησης. • Προστασία των παράκτιων ζωνών από την διάβρωση, λαμβάνοντας υπόψη και τις πιθανές συνέπειες της Κλιματικής Αλλαγής, την πιθανή άνοδο της στάθμης της θάλασσας, καθώς και τις Αλληλεπιδράσεις Ξηράς-Θάλασσας. • Προστασία και διαχείριση ενάλιων αρχαιοτήτων.

	<p>ενέργειας και τα δίκτυα τρίτων χωρών (π.χ. δίκτυα φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μη αλλοίωση της πολιτιστικής ταυτότητας των τοπικών κοινωνιών.			
--	--	--	--	--

Για την υλοποίηση όλων των παραπάνω Γενικών και Ειδικών Στόχων, ως **οριζόντιος στόχος** επισημαίνεται η σημασία έγκαιρου **προσανατολισμού των επενδύσεων** για κάθε επιμέρους αναπτυξιακό τομέα με τρόπο ώστε να συμβάλλουν πράγματι στην **βιώσιμη ανάπτυξη**, δεδομένης της νέας πολιτικής της ΕΕ για Πράσινη Συμφωνία και ταξινόμια των επενδύσεων, που θα θεωρούνται «αιεφόρες» και θα έχουν πιθανότητα Κοινοτικής χρηματοδότησης.

Για την **προετοιμασία χωρικής οργάνωσης** των θαλάσσιων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων της Κύπρου μέσω του ΘΧΣχ, που θα εκπονηθεί με πολυεπιστημονική συνεργασία και με προοπτική βιώσιμης ανάπτυξης, καθορίζονται **οικονομικές-κοινωνικές και περιβαλλοντικές-πολιτισμικές προτεραιότητες**:

Οικονομικές - Κοινωνικές προτεραιότητες

- Αξιοποίηση των **αποθεμάτων υδρογονανθράκων** στην Κυπριακή ΑΟΖ: το ΘΧΣχ θα πρέπει να λάβει υπόψη, εκεί και όπου είναι εφικτό, τη λειτουργία εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων και συνοδευτικών εγκαταστάσεων.
- Προστασία του **δικτύου υποθαλάσσιων καλωδίων**: το δίκτυο υποθαλάσσιων καλωδίων που υπάρχει ήδη στην Κυπριακή ΑΟΖ εξασφαλίζει τη λειτουργία βασικών υποδομών (πχ. ηλεκτρισμός, τηλεπικοινωνίες) και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη από το ΘΧΣχ.
- **Ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών**: Το ΘΧΣχ θα πρέπει να λάβει υπόψη τους σχεδιασμούς για τη μελλοντική ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών, όπως την όδευση υποθαλάσσιων καλωδίων ηλεκτρισμού (π.χ. ΕΚΕ «EuroAsia Interconnector» και έργο «EuroAfrica Interconnector») και υποθαλάσσιων αγωγών φυσικού αερίου (πχ. ΕΚΕ «EastMed»), καθώς και την προστασία τους.
- Ανάπτυξη υπεράκτιων εγκαταστάσεων **ανανεώσιμων πηγών ενέργειας**: το ΘΧΣχ θα πρέπει να λάβει υπόψη περιοχές όπου υπάρχει κατάλληλο αιολικό δυναμικό ή κυματική ενέργεια για χωροθέτηση και λειτουργία τέτοιων εγκαταστάσεων, λαμβάνοντας υπόψη και την αλληλεπίδραση τους με αντίστοιχα έργα στη ξηρά.
- **Ασφάλεια της ναυσιπλοΐας** και εξασφάλιση των **αναγκαίων υποδομών υποστήριξης**: το ΘΧΣχ θα πρέπει να έχει τις αναγκαίες χωρικές προβλέψεις για τη λειτουργία της ναυσιπλοΐας και των αναγκαίων υποδομών υποστήριξης και των μελλοντικών επεκτάσεων τους.
- Ενίσχυση του **θαλάσσιου τουρισμού** σε συσχέτιση με τον **παράκτιο τουρισμό**: το ΘΧΣχ θα πρέπει να προβλέψει χώρους θαλάσσιας αναψυχής σε συσχέτιση με τις χερσαίες τουριστικές εγκαταστάσεις και σε συνδυασμό όπου κριθεί σκόπιμο και δυνατόν με άλλες συμβατές θαλάσσιες χρήσεις (πχ. τουριστική αλιεία, καταδύσεις σε επιλεγμένους χώρους με ενάλιες αρχαιότητες ή τεχνητούς υφάλους). Ο θαλάσσιος τουρισμός (πχ. κρουαζιέρες,

ιστιοπλοΐα) μπορεί να συνδυαστεί με τον παράκτιο τουρισμό κατά προτίμηση ήπιας μορφής.

- Προστασία της **αλιείας** και ανάπτυξη της **υδατοκαλλιέργειας**: το ΘΧΣχ θα πρέπει να προβλέπει περιοχές συνύπαρξης της αλιείας με άλλες θαλάσσιες χρήσεις και τους όρους για αμοιβαία ωφέλεια, όπως και των κατάλληλων χώρων για χωροθέτηση των μονάδων υδατοκαλλιέργειας.

Περιβαλλοντικές - Πολιτισμικές προτεραιότητες

- Προστασία των **Προστατευόμενων Περιοχών**: οι χωροταξικές ρυθμίσεις θα πρέπει να διασφαλίσουν την προστασία των ήδη κηρυγμένων Προστατευόμενων Περιοχών, των γεωμορφολογικών σχηματισμών ιδιαίτερης σημασίας, καθώς και των βιοτόπων των θαλασσίων προστατευόμενων ειδών, προβλέποντας όπου χρειαστεί και συνεκτικούς διαδρόμους μεταξύ τους και περιμετρικές ζώνες (buffer zones).
- Προστασία των **θαλάσσιων υδάτων από ρύπανση**: ο χωροταξικός σχεδιασμός θα πρέπει να λάβει υπόψη τις δεσμεύσεις της Κύπρου έναντι τόσο των σχετικών Οδηγιών της ΕΕ για τη θαλάσσια ρύπανση, όσο της Σύμβασης της Βαρκελώνης και των συναφών Πρωτοκόλλων της, που έχουν κυρωθεί με αντίστοιχους νόμους. Οι προτεινόμενες χωροταξικές λύσεις θα πρέπει να συμβάλλουν στην υλοποίηση των επιμέρους δεσμεύσεων όσο περισσότερο είναι δυνατόν.
- Βελτίωση της ποιότητας της **ατμόσφαιρας**: θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι πιθανές επιπτώσεις των θαλάσσιων και παράκτιων δραστηριοτήτων στην ποιότητα της ατμόσφαιρας.
- Άμβλυση αρνητικών επιπτώσεων του **θορύβου** στο **θαλάσσιο περιβάλλον**: κατά το σχεδιασμό θα πρέπει να επιλεγούν οι κατάλληλες χωροταξικές λύσεις και/ή παράλληλες ρυθμίσεις λειτουργίας για την αποφυγή και τον έλεγχο θορύβου στο θαλάσσιο περιβάλλον.
- Συνυπολογισμός των **επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής**: κατά την εκπόνηση του ΘΧΣχ θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατάλληλα μέτρα προσαρμογής στους τομείς του Τουρισμού (π.χ. οργάνωση εναλλακτικών και ευέλικτων μορφών τουρισμού), των Υποδομών (π.χ. λιμένων και Μαρίνων), της Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, αλλά και των εγκαταστάσεων για την εξασφάλιση επάρκειας και ποιότητας υδάτινων πόρων (π.χ. αφαλατώσεων), λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής.
- Συνυπολογισμός της **διάβρωσης** και αλλοίωσης ευαίσθητων ακτών λόγω ανόδου της στάθμης της θάλασσας: το ΘΧΣχ θα πρέπει να προβλέπει κατάλληλες χωροταξικές λύσεις για μείωση των αρνητικών συνεπειών της διάβρωσης σε συνδυασμό με την άνοδο της στάθμης της θάλασσας και την Κλιματική Αλλαγή στις ακτές, καθώς και να προβλέψει

μέτρα μείωσης γεωμορφολογικών αλλαγών λόγω κάποιων παράκτιων και θαλάσσιων χρήσεων.

- Προστασία των **παράκτιων και θαλάσσιων Τοπίων**: κατά τον σχεδιασμό θα πρέπει να υπάρξει ειδική μέριμνα για την προστασία των παρακτίων και θαλασσίων Τοπίων, καθώς και της Πολιτιστικής/ Ιστορικής Κληρονομιάς.

Δίδονται επιπρόσθετα οι ακόλουθες χωρικές κατευθύνσεις για την **χωρική οργάνωση** των θαλάσσιων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων και χρήσεων της Κύπρου και την εκπόνηση του ΘΧΣχ:

- **Το ΘΧΣχ θα είναι ενιαίο** και θα καλύψει όλα τα θαλάσσια ύδατα της ΚΔ.
- Εκπόνηση των ακόλουθων μελετών/δράσεων, ως μέρους του διαδικαστικού βήματος της ανάλυσης των δεδομένων, για την καλύτερη τεκμηρίωση των προτάσεων του ΘΧΣχ:
  - **Εντοπισμός συμβατών και ασύμβατων χρήσεων και δραστηριοτήτων** και όρων συμβατότητας ορισμένων εξ αυτών.
  - **Καταγραφή, χαρτογράφηση και αξιολόγηση των οικοσυστημικών χαρακτηριστικών θάλασσας και βυθού** και των οικοσυστημικών υπηρεσιών που παρέχουν.
  - **Εκτίμηση σωρευτικών επιπτώσεων** των υπάρχουσών και των προγραμματιζόμενων θαλάσσιων δραστηριοτήτων.
  - Εκτίμηση **συνολικής επικινδυνότητας και ευαισθησίας/ευαλωσιμότητας περιοχών**, σύμφωνα με τις υφιστάμενες πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης.
- **Καθορισμός βασικών περιοχών/ζωνών** για ανάπτυξη συμβατών θαλάσσιων δραστηριοτήτων στις προτάσεις του ΘΧΣχ.
- Ενσωμάτωση σε **ενιαίο, λειτουργικό και συνεκτικό ΘΧΣχ** των επιμέρους χωροθετήσεων θαλάσσιων δραστηριοτήτων, υπό αδειοδότηση ή μελλοντικών θαλάσσιων δραστηριοτήτων και χρήσεων (πχ. υδατοκαλλιέργειες, λιμενικές υποδομές, μαρίνες, εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, προστατευόμενες περιοχές κλπ).
- Πρόταση **επιπρόσθετων ρυθμίσεων, που να εξασφαλίζουν την καλή λειτουργία** εντός κάθε περιοχής/ζώνης καθώς και/ή ανάπτυξη δραστηριοτήτων υπό όρους σε θαλάσσιες περιοχές εκτός αυτών των προκαθορισμένων θαλάσσιων περιοχών/ζωνών .
- Εντοπισμός και **χρήση χωροταξικών επιλογών**, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην **Καλή Περιβαλλοντική Κατάσταση** και στην **προσαρμογή στις αναμενόμενες επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής**.

- Πρόβλεψη για **συστηματική παρακολούθηση (monitoring)** και **αξιολόγηση της εφαρμογής** του ΘΧΣχ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η Δήλωση Πολιτικής (ΔΠ) αποτελεί το στρατηγικό πλαίσιο για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό (ΘΧΣ), το Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχέδιο (ΘΧΣΧ) που θα εκπονηθεί στη συνέχεια και τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την έγκριση μελλοντικών χρήσεων και δραστηριοτήτων στα θαλάσσια ύδατα της Κύπρου (βλ. **Παράρτημα, Χάρτης**). Θέτει το όραμα, τις αρχές, τις προτεραιότητες, τους στόχους (οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτισμικούς και περιβαλλοντικούς) και τις στρατηγικές κατευθύνσεις του Κράτους, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη.

Η ετοιμασία της ΔΠ έχει βασιστεί σε σχετικές πολιτικές και συναφή νομοθετήματα σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, καθώς και σε δεσμεύσεις σε Μεσογειακό επίπεδο, που αποτελούν συνολικά το πλαίσιο, και έλαβε υπόψη αντίστοιχα έγγραφα άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Οι κύριες σχετικές πολιτικές και τα κύρια συναφή νομοθετήματα που λήφθηκαν υπόψη, είναι οι ακόλουθες:

- Η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (ΟΘΠ) και η «Στρατηγική της Κύπρου για μια Εθνική Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική».
- Η Οδηγία για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό (2014/89/ΕΕ) και ο περί Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού και άλλων Συναφών Θεμάτων Νόμος (Ν. 144(Ι)/2017).
- Η Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΚ) και ο περί Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων Νόμος του 2003 (Ν. 13(Ι)/2003).
- Η Οδηγία Πλαίσιο για την Θαλάσσια Στρατηγική (2008/56/ΕΚ) και ο περί της Θαλάσσιας Στρατηγικής Νόμος του 2011 (Ν. 18(Ι)/2011).
- Η Οδηγία για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (92/43/ΕΟΚ) και ο περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμος (Ν. 153(Ι)/2003).
- Το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παρακτίων Ζωνών της Μεσογείου και η Στρατηγική της Κυπριακής Δημοκρατίας για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παρακτίων Περιοχών (ΟΔΠΠ) για την περίοδο 2018 - 2030.

Η ΔΠ είναι συμβατή με τις ανωτέρω πολιτικές/ κατευθύνσεις/ νομοθετήματα, καθώς και με τις δεσμεύσεις που απορρέουν από την Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ηνωμένων

Εθνών και τους Στόχους Αειφόρου Ανάπτυξης. Επιπρόσθετα, λήφθηκαν υπόψη αντίστοιχα στρατηγικά κείμενα για τον ΘΧΣ άλλων κρατών με τις αναγκαίες προσαρμογές στις Κυπριακές συνθήκες.

Η ΔΠ έχει, επίσης, βασιστεί σε πληροφορίες που παραχώρησαν τα Υπουργεία, Κυβερνητικά Τμήματα και Υπηρεσίες, τα οποία έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με τον θαλάσσιο χώρο της Δημοκρατίας και δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στον θαλάσσιο χώρο, με σκοπό την καταγραφή των προτεραιοτήτων και τους στόχους τους για την επόμενη δεκαετία, ώστε να ληφθούν υπόψη για την επιλογή κατάλληλων προτεραιοτήτων και κατευθύνσεων χωρικού χαρακτήρα για την εκπόνηση του ΘΧΣχ, με τρόπο που να δημιουργούνται συνέργειες.

Επιπρόσθετα, λήφθηκαν υπόψη οι δεσμεύσεις της χώρας στα πλαίσια της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη Ρύπανση (στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών) και των Πρωτοκόλλων της, ώστε οι χωρικές κατευθύνσεις να συμβάλουν στην εφαρμογή τους στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη χρησιμότητα για τις χωρικές κατευθύνσεις έχει και το «Εννοιολογικό Πλαίσιο για τον ΘΧΣ στη Μεσόγειο», που υιοθετήθηκε από τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης της Βαρκελώνης για τη Μεσόγειο Θάλασσα (Νάπολη, 2019).

Τέλος, λήφθηκαν υπόψη τα αποτελέσματα του στρατηγικού έργου «Διασυνοριακή Συνεργασία για ανάπτυξη Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού» με ακρωνύμιο ΘΑΛ-ΧΩΡ (2015).

1.2 ΠΛΑΙΣΙΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΗΛΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ο **Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός (ΘΧΣ)** αποτελεί ένα από τα βασικά εργαλεία της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (ΟΘΠ) και συνιστά σημαντικό μέσο για τη βιώσιμη ανάπτυξη των θαλάσσιων ζωνών και των παράκτιων περιοχών. Ουσιαστικά απώτερος σκοπός είναι ο συντονισμός, η συμβατότητα και η συνέργεια πολιτικών για το θαλάσσιο χώρο με γνώμονα την αποφυγή συγκρούσεων μεταξύ χρήσεων διαφορετικών τομέων όπως αλιεία, ναυτιλία, τουρισμός, ενέργεια, κλπ. Η ΟΘΠ προσδιορίζει τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό ως διατομεακό μέσο πολιτικής, που επιτρέπει στις δημόσιες αρχές και τους ενδιαφερομένους να εφαρμόζουν συντονισμένη, ολοκληρωμένη και –όπου απαιτείται– διασυνοριακή προσέγγιση.

Για το σκοπό αυτό, τα αρμόδια όργανα της ΕΕ υιοθέτησαν την Οδηγία για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό (2014/89/ΕΕ), που αφορά τον σχεδιασμό του χώρου και του τρόπου άσκησης ανθρώπινων δραστηριοτήτων στη θάλασσα. Με στόχο την ενσωμάτωση της Οδηγίας στο Κυπριακό νομικό πλαίσιο, η Κυπριακή Δημοκρατία (ΚΔ) δρομολόγησε τη θέσπιση νόμου, ο οποίος ενσωματώνει την Οδηγία 2014/89/ΕΕ και ο οποίος ψηφίστηκε και δημοσιεύθηκε ως ο περί Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού και άλλων Συναφών Θεμάτων Νόμος (Ν. 144(Ι)/2017). Ο Νόμος αυτός τροποποιήθηκε με τον Ν. 34(Ι)/2021 και εκδόθηκαν σχετικοί Κανονισμοί (Κ.Δ.Π. 132/2021 και Κ.Δ.Π. 133/2021).

Οι βασικοί στόχοι του ανωτέρω Νόμου αφορούν τη θέσπιση και εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου πλαισίου ΘΧΣ, ώστε να προγραμματίζονται και να ελέγχονται οι αναπτύξεις και οι δραστηριότητες που διενεργούνται στα θαλάσσια ύδατα της Δημοκρατίας. Οι πρόνοιες του Νόμου εφαρμόζονται στα θαλάσσια ύδατα της Δημοκρατίας. Οι διατάξεις του Νόμου εφαρμόζονται στον ΘΧΣ αναφορικά με χρήσεις ή δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα (i) στη χωρική θάλασσα της Δημοκρατίας, (ii) στη συνορεύουσα ζώνη της Δημοκρατίας, όσον αφορά σε αρχαιότητες, σύμφωνα με τις διατάξεις του περί της Συνορεύουσας Ζώνης Νόμου και του περί Αρχαιοτήτων Νόμου και (iii) στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) ή στην υφαλοκρηπίδα της Δημοκρατίας, οι οποίες χρήσεις ή δραστηριότητες εμπίπτουν στα κυριαρχικά δικαιώματα ή τη δικαιοδοσία της Δημοκρατίας.

Σημειώνεται ότι δυνάμει του άρθρου 3 του Παραρτήματος Α της Συνθήκης Εγκαθίδρυσης της Κυπριακής Δημοκρατίας, η θαλάσσια περιοχή που γειτνιάζει με τις Βρετανικές Βάσεις δεν συνιστά μέρος της χωρικής θάλασσας της Κυπριακής Δημοκρατίας και συνεπώς δεν εμπίπτει στην παρούσα μελέτη.

Ο προγραμματισμός αλλά και έλεγχος του ΘΧΣ θα γίνεται μέσω της ετοιμασίας και εφαρμογής δύο βαθμίδων σχεδίων, ενός γενικού πλαισίου στρατηγικής και ενός πιο λεπτομερούς

χωροταξικού σχεδίου. Η ΔΠ θα αποτελεί το γενικό πλαίσιο της στρατηγικής και το ΘΧΣχ τον πιο λεπτομερή σχεδιασμό του θαλάσσιου χώρου.

Αναλυτικότερα, ΘΧΣ ορίζεται ως ο σχεδιασμός του χώρου και του χρόνου άσκησης ανθρώπινων δραστηριοτήτων στη θάλασσα, προκειμένου να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα και η βιωσιμότητά τους στον μέγιστο δυνατό βαθμό. Ο ΘΧΣ είναι αναγκαίος για να οργανώσει και να υποστηρίξει θεσμικά τις δραστηριότητες, οι οποίες αναμένεται να αναπτυχθούν ή να ενθαρρυνθούν προς ανάπτυξη, προκειμένου να αξιοποιηθούν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα με άμεση απόδοση στην Κυπριακή οικονομία και κοινωνία. Κατά συνέπεια, ο ΘΧΣ θα βοηθήσει τις δημόσιες αρχές και τα ενδιαφερόμενα μέρη να συντονίσουν τη δράση τους για να μετριάσουν οποιοσδήποτε αρνητικές επιπτώσεις από την αυξημένη δραστηριότητα στη θάλασσα και θα προωθήσει την αποτελεσματική χρήση του θαλάσσιου χώρου για την επίτευξη των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και περιβαλλοντικών στόχων της Κύπρου.

Το πλαίσιο θέσπισης και εφαρμογής ΘΧΣ θα πρέπει μεταξύ άλλων να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες της θαλάσσιας περιοχής στην οποία βρίσκεται η Δημοκρατία, τις σχετικές υφιστάμενες και μελλοντικές δραστηριότητες και συναφείς χρήσεις στην περιοχή αυτή και τις επιπτώσεις τους στο θαλάσσιο περιβάλλον και στους φυσικούς πόρους της Δημοκρατίας.

Σύμφωνα με τον σχετικό Νόμο, το πρώτο βήμα για τη θέσπιση και εφαρμογή του ΘΧΣ είναι η ετοιμασία της ΔΠ. Η ΔΠ αποτελεί το πλαίσιο για την ορθολογική χρήση του θαλάσσιου περιβάλλοντος στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης. Το άρθρο 8 του σχετικού Νόμου, αναφέρει ότι η ΔΠ θα προσδιορίζει τις βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις, τους κύριους στόχους και τις προτεραιότητες του Κράτους για τα θαλάσσια ύδατα στοχεύοντας σε μια βιώσιμη ανάπτυξη για τα επόμενα 10 χρόνια. Η ΔΠ θα αποτελεί το καθοδηγητικό πλαίσιο στρατηγικών, πολιτικών, στόχων και προτεραιοτήτων, που θα διέπουν την ετοιμασία του ΘΧΣχ.

Το ΘΧΣχ θα ρυθμίζει και θα προάγει τις θαλάσσιες δραστηριότητες και χρήσεις εφαρμόζοντας, μεταξύ άλλων, και την οικοσυστημική προσέγγιση. Το ΘΧΣχ θα πρέπει επίσης να εφαρμόζει τις αρχές και πολιτικές της ΔΠ λαμβάνοντας υπόψη το ισχύον πλαίσιο για την αδειοδότηση θαλάσσιων χρήσεων και δραστηριοτήτων με συνέργεια και χωρίς συγκρούσεις. Θα πρέπει επιπρόσθετα να λαμβάνει υπόψη τα Σχέδια Ανάπτυξης που εφαρμόζονται σε παράκτιες περιοχές της Κύπρου (σύμφωνα με τον περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμο), καθώς και την Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι αλληλεπιδράσεις ξηράς-θάλασσας και να προωθείται η συνοχή του ΘΧΣ με τις αντίστοιχες θεσμικές διαδικασίες. Η ΔΠ θα διασφαλίζει ότι οι προτεραιότητες και στόχοι του Κράτους εφαρμόζονται ομοιόμορφα και ενιαία σε όλα τα

θαλάσσια ύδατα της Κύπρου.

Για την επεξεργασία της ΔΠ λήφθηκαν υπόψη σχετικές εμπειρίες και κείμενα της Δημοκρατίας, όπως η Στρατηγική της Κύπρου για μία Εθνική Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (2014), η Διακήρυξη της Λεμεσού στα πλαίσια της ΕΕ (2012), η μελέτη για την «Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών για την περίοδο 2018-2030» (2018) και τα αποτελέσματα του στρατηγικού έργου «Διασυνοριακή Συνεργασία για ανάπτυξη Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού» με ακρωνύμιο ΘΑΛ-ΧΩΠ (2015).

1.3 ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΩΝ (ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ)

1.3.1 Λήψη αποφάσεων για σχεδιασμό και αδειοδότηση στα θαλάσσια ύδατα

Ο Νόμος περί ΘΧΣ (Ν. 144(Ι)/2017 όπως τροποποιήθηκε με Ν. 34(Ι)/2021), αποτελεί τη νομική βάση για τη διακυβέρνηση (λήψη αποφάσεων και διαβούλευση) που θα εφαρμόζεται στον ΘΧΣ.

Κατά τον ισχύοντα Νόμο, Αρμόδια Αρχή για τον συντονισμό των απαραίτητων δράσεων για τον ΘΧΣ είναι ο Υφυπουργός Ναυτιλίας παρά τω Προέδρω.

Η διαδικασία διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων καθώς και η διαδικασία αδειοδότησης για τον ΘΧΣ περιγράφεται με σαφήνεια στον αναφερόμενο Νόμο. Οι διαδικασίες αυτές όπως περιγράφονται στον εκάστοτε ισχύοντα Νόμο θα πρέπει να εφαρμόζονται τόσο στην εκπόνηση όσο και στην εφαρμογή του ΘΧΣ.

Με βάση τον Νόμο, τα Αρμόδια Θεσμικά Όργανα που συμμετέχουν στη διακυβέρνηση και λήψη αποφάσεων για τον ΘΧΣ είναι το Υπουργικό Συμβούλιο, η Διυπουργική Επιτροπή, ο Υφυπουργός Ναυτιλίας και η Επιτροπή ΘΧΣ.

Σημειώνεται επίσης ότι, σύμφωνα με τον Νόμο, όταν η χρήση ή δραστηριότητα υπόκειται σε αδειοδότηση δυνάμει άλλων νομοθεσιών που ισχύουν στην Δημοκρατία, αυτή αδειοδοτείται από τις Αρμόδιες Αρχές σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία αφού έχει εκδοθεί προηγουμένως Βεβαίωση Συμμόρφωσης/Συμβατότητας από την Επιτροπή ΘΧΣ. Στις περιπτώσεις που η χρήση ή δραστηριότητα δεν ρυθμίζεται με αδειοδότηση από άλλη νομοθεσία, η σχετική αδειοδότηση χορηγείται από το Υπουργικό Συμβούλιο μετά την έκδοση Βεβαίωσης Συμμόρφωσης/Συμβατότητας και ετοιμασίας σχετικής εισήγησης από την Επιτροπή ΘΧΣ. Οι *περί Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού (Γενικές Διατάξεις) Κανονισμοί του 2021* (Κ.Δ.Π. 132/2021) είναι σχετικοί.

1.3.2 Διαβουλεύσεις για θέματα Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού

Σύμφωνα με τον Νόμο περί ΘΧΣ, η ΔΠ υιοθετείται από το Υπουργικό Συμβούλιο μετά από σχετική πρόταση του/της Υφυπουργού Ναυτιλίας. Ο Υφυπουργός Ναυτιλίας διασφαλίζει τη διενέργεια δημόσιας διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη, τις αρχές και το κοινό κατά την διαμόρφωση της ΔΠ και ότι θα έχουν πρόσβαση στη ΔΠ μόλις αυτή οριστικοποιηθεί. Η ΔΠ αναθεωρείται από το Υπουργικό Συμβούλιο κάθε 10 έτη.

Το ΘΧΣχ ετοιμάζεται με μέριμνα της Επιτροπής και η τελική του έγκριση γίνεται από το Υπουργικό Συμβούλιο. Μετά από αυτή την έγκριση ο Υφυπουργός Ναυτιλίας δημοσιεύει σχετική Γνωστοποίηση στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας και στη συνέχεια ο

Υφυπουργός υποβάλλει στη Βουλή των Αντιπροσώπων σχετική ενημερωτική έκθεση. Το ΘΧΣχ αναθεωρείται το αργότερο κάθε 10 έτη, αλλά και σε πιο σύντομα χρονικά διαστήματα αν αυτό κριθεί αναγκαίο.

Το Άρθρο 18(1) του Νόμου προβλέπει την ετοιμασία Κανονισμών, που να καθορίζουν μέσα δημόσιας συμμετοχής για πληροφόρηση και διαβούλευση με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη σε πρώιμο στάδιο κατά την ανάπτυξη και αναθεώρηση τόσο της ΔΠ όσο και του ΘΧΣχ. Στη βάση αυτή, εκδόθηκαν οι *περί Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού (Δημόσια Διαβούλευση) Κανονισμοί του 2021* (Κ.Δ.Π. 133/2021).

Το Σχέδιο Συμμετοχής Πολιτών για έργα ενεργειακής σημασίας (βλ. ενότητα 2.1.2.2) θα συνεχίσει να λειτουργεί παράλληλα, καθώς αποτελεί σχήμα διαβούλευσης ειδικότερου τομέα και σκοπού.

2. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

2.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

2.1.1 Οικονομική διάσταση

Η σημασία της θάλασσας για την Κύπρο ως πηγή ανάπτυξης και προόδου υπήρξε ανέκαθεν πολύ μεγάλη με ιδιαίτερη συνεισφορά στην οικονομία της. Εξετάζονται στη συνέχεια συνοπτικά οι τομείς⁸ που θεωρούνται ως «οδηγοί» (Drivers)⁹ της ανάπτυξης στα θαλάσσια ύδατα της Κύπρου. Παραδοσιακοί τομείς ανάπτυξης στη θάλασσα είναι η αλιεία και η εμπορική ναυτιλία, ενώ τα τελευταία χρόνια εξελίσσονται δυναμικά ο θαλάσσιος τουρισμός (συμπληρωματικά με τον παράκτιο) και η υδατοκαλλιέργεια. Επίσης, εμφανίζουν προοπτική εξέλιξης τομείς όπως η εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου, καθώς και η υλοποίηση θαλάσσιων/ υποθαλάσσιων ενεργειακών υποδομών. Ειδικότερα ανά αναπτυξιακό τομέα:

2.1.1.1 Αλιεία και Υδατοκαλλιέργεια

Στην ανάπτυξη και διαχείριση του κλάδου της αλιείας στην ΕΕ διαδραμάτισε καταλυτικό ρόλο η Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΠ). Στην Κύπρο η αλιεία αποτελεί μια από τις πιο παραδοσιακές δραστηριότητες των παράκτιων περιοχών και αποτελείται από την παράκτια αλιεία, την αλιεία τρατών βυθού και την αλιεία πολυδύναμων σκαφών. Η παράκτια αλιεία διεξάγεται με μικρές βάρκες, οι οποίες χρησιμοποιούν κυρίως στατικά δίχτυα, παραγάδια βυθού και παγίδες. Η αλιεία με τράτα βυθού ασκείται από σκάφη μεγάλου μήκους άνω των 18m, ενώ η πολυδύναμη αλιεία εξασκείται από σκάφη μήκους άνω των 12m, τα οποία χρησιμοποιούν, εκτός από τα εργαλεία της παράκτιας αλιείας, παραγάδια επιφάνειας για αλιεία ξιφία και τόνου. Για στήριξη της αλιείας έχουν δημιουργηθεί 16 αλιευτικά καταφύγια παγκύπρια. Υπεύθυνο για την οργάνωση και έλεγχο της αλιείας στην Κύπρο είναι το Τμήμα Αλιείας και Θαλασσίων Ερευνών (ΤΑΘΕ).

Φυσικά πλεονεκτήματα της Κύπρου (όπως και άλλων Μεσογειακών χωρών) και ειδικότερα οι εκτενείς ακτογραμμές, οι ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες και η καλή ποιότητα υδάτων έχουν συμβάλει θετικά στην ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας. Την τελευταία εικοσαετία σημαντική ανάπτυξη καταγράφεται στην ιχθυοκαλλιέργεια ανοικτής θάλασσας, ενώ η κυπριακή υδατοκαλλιέργεια στηρίζεται στην προηγμένη έρευνα και βιοτεχνολογία, παρουσιάζοντας μια σταθερή ετήσια ανάπτυξη της τάξης του 5-7%. Η παραγωγή της υδατοκαλλιέργειας

⁸ Η παράθεση τους γίνεται με ουδέτερη προσέγγιση, χωρίς ιεράρχηση και σε αλφαβητική σειρά.

⁹ Μεθοδολογικό μοντέλο DPSIR (Drivers, Pressures, State, Impacts, Response) το οποίο χρησιμοποιείται για την περιγραφή αλληλεπιδράσεων μεταξύ κοινωνίας και περιβάλλοντος.

εκπροσωπεί πέραν του 80% τόσο σε ποσότητα όσο και σε αξία της συνολικής εθνικής παραγωγής αλιευτικών προϊόντων. Τα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας αποτελούν το τρίτο πιο σημαντικό εξαγωγικό προϊόν σε αξία από τον ευρύτερο γεωργικό τομέα πρωτογενούς παραγωγής, ενώ η Κύπρος συγκαταλέγεται στις πρώτες πέντε χώρες της ΕΕ όσον αφορά τη συνεισφορά της υδατοκαλλιέργειας στην αλιευτική παραγωγή. Σύμφωνα με το Πολυετές Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Υδατοκαλλιέργειας 2021 - 2030, η ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας θα πρέπει να συνεχίσει με συνετή αλλά σταθερή επέκταση τόσο με τη μέθοδο καλλιέργειας σε κλωβούς ανοικτής θάλασσας, που παρουσιάζει και τις μεγαλύτερες προοπτικές, όσο και με τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στην ξηρά.

Στο θαλάσσιο χώρο της ΚΔ εντοπίζονται εννιά μονάδες πάχυνσης μεσογειακών ειδών, σε κλουβιά ανοικτής θάλασσας καθώς και άλλες συμπληρωματικές εγκαταστάσεις. Περισσότερες από το 80% των θαλάσσιων μονάδων, δραστηριοποιούνται στην περιοχή Βασιλικού- Μονής, δηλαδή την ευρύτερη περιοχή του Ενεργειακού Κέντρου του Βασιλικού, που πιθανόν να επηρεάσει την εύρυθμη λειτουργία των μονάδων υδατοκαλλιέργειας. Ήδη προωθείται η δημιουργία νέας Ζώνης Υδατοκαλλιέργειας στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή Αλαμινού-Μαζωτού (ανατολικά της περιοχής Βασιλικού) για κάλυψη μελλοντικών αναγκών, ενώ ταυτόχρονα προγραμματίζεται η δημιουργία συλλογικής λιμενικής και χερσαίας υποδομής για εξυπηρέτηση των υφιστάμενων μονάδων. Καθίσταται, λοιπόν, επιτακτική η ανάγκη καθορισμού θεσμοθετημένων χώρων και ζωνών για αυτές τις δραστηριότητες στα πλαίσια ενός ενιαίου ΘΧΣ.

Οι δραστηριότητες (αλιεία και υδατοκαλλιέργεια) επιφέρουν σημαντικά οικονομικά και κοινωνικά οφέλη στις παράκτιες περιοχές της Δημοκρατίας (πχ. Ζυγίου, ευρύτερη περιοχή Πόλης Χρυσοχούς, Λιοπετρίου κ.α.) με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, ενώ σημαντική είναι και η συνεισφορά τους στην κοινωνία με τη διάθεση υγιεινών προϊόντων στον καταναλωτή. Παρότι σε τοπικό επίπεδο η οικονομική συνεισφορά τους είναι σημαντική, εντούτοις η συνεισφορά στο ΑΕΠ είναι μηδαμινή και κυμαίνεται από 0,1-0,3% (περίπου € 10 εκ.). Σύμφωνα με την Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού (ΑΝΑΔ) (2016) η συνεισφορά των δύο αυτών δραστηριοτήτων στην προστιθέμενη αξία της Γαλάζιας Οικονομίας ανέρχεται περίπου στο 9%.

Στην Κύπρο απασχολούνται μόλις 1.300 άτομα (πλήρους και μερικής απασχόλησης), ενώ η ολική ετήσια κυπριακή παραγωγή ψαριών από τη θαλάσσια αλιεία κυμαίνεται γύρω στους 1.200 τόνους. Με την αλιεία ασχολείται επίσης, μεγάλος αριθμός ερασιτεχνών είτε για ψυχαγωγία, είτε για εξασφάλιση μικρού συμπληρωματικού εισοδήματος.

2.1.1.2 Ενέργεια

Στην Ετήσια Έκθεση (2019) του ΥΕΕΒ αναφέρεται ότι η Κύπρος έχει τις δυνατότητες να συνεισφέρει στη μετατροπή της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου σε μια περιοχή βιώσιμης και ισορροπημένης οικονομικής ανάπτυξης, ενισχύοντας την πολιτική σταθερότητα και βελτιώνοντας τις διμερείς σχέσεις, αξιοποιώντας τις συνέργειες που προκύπτουν από την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων στην περιοχή. Ένας από τους στόχους της Υπηρεσίας Υδρογονανθράκων, άλλωστε, είναι η μετατροπή της Κύπρου σε ενεργειακό κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου.

Στο θαλάσσιο χώρο της Κύπρου οι δραστηριότητες που σχετίζονται με την ενέργεια επί του παρόντος έχουν περιορισμένο βαθμό οικονομικής σημαντικότητας, λόγω πρώιμου σταδίου αξιοποίησης των δυνητικών κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου, ενώ δεν διεξάγονται ακόμα άλλες δραστηριότητες για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στο θαλάσσιο χώρο.

Σημειώνεται ότι ενέργειες για αξιοποίηση θαλάσσιων κοιτασμάτων γίνονται ήδη από γειτονικές χώρες (Ισραήλ και Αίγυπτος, κα.).

Η ΚΔ, μέσω της Υπηρεσίας Υδρογονανθράκων, προωθεί την **αξιοποίηση των δυνητικών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων** που βρίσκονται στην Κυπριακή ΑΟΖ (13 ερευνητικά τεμάχια). Στο πλαίσιο αυτό έχει υπογράψει Συμβόλαια Έρευνας και Αναλογικού Καταμερισμού Παραγωγής για μεγάλο αριθμό ερευνητικών τεμαχίων και, επιπλέον, έχει ήδη υπογράψει Συμφωνία Πλαίσιο για ανάπτυξη υδρογονανθρακικών κοιτασμάτων που εκτείνονται εκατέρωθεν της Μέσης Γραμμής με την Αίγυπτο, ενώ γίνονται προσπάθειες για υπογραφή παρόμοιων Συμφωνιών και με άλλα γειτονικά κράτη (με Ισραήλ και Λίβανο). Τέλος, ημερομηνία ορόσημο για την Δημοκρατία ήταν η πρόσφατη υπογραφή συμφωνίας (7 Νοεμβρίου 2019) για την προώθηση του Σχεδίου Ανάπτυξης και Παραγωγής (Development and Production Plan) του κοιτάσματος «Αφροδίτη» από τους Αδειούχους του Ερευνητικού Τεμαχίου 12. Με βάση το Σχέδιο, η περίοδος εμπορευματοποίησης αναμένεται να είναι το 2024-2025 και θα διαρκέσει περίπου για περίοδο 25 ετών.

Σημειώνεται ότι, εδώ και περίπου 8 χρόνια, το ΥΕΕΒ στηρίζει την προσπάθεια της ιδιωτικής εταιρείας Euro-Asia Interconnector Ltd για την ηλεκτρική σύνδεση της Κύπρου με την Κρήτη και το Ισραήλ, μέσω του υποθαλάσσιου ηλεκτρικού καλωδίου **Euro-Asia Interconnector (EKE)**. Το συνολικό μήκος του καλωδίου διασύνδεσης συνεχούς ρεύματος είναι 1.208 km και θα έχει συνολική δυναμικότητα 2.000 MW σε κάθε κατεύθυνση. Οι ηλεκτρικές διασυνδέσεις Κύπρου-Κρήτης και Κύπρου-Ισραήλ αναμένεται να λειτουργήσουν τον Δεκέμβριο του 2023.

Επιπρόσθετα, η ιδιωτική εταιρεία EuroAfrica Interconnector Ltd προωθεί την ηλεκτρική διασύνδεση της Κύπρου με την Ελλάδα (Κρήτη) και την Αίγυπτο, μέσω του υποθαλάσσιου

ηλεκτρικού καλωδίου EuroAfrica Interconnector Ltd. Το συνολικό μήκος του καλωδίου διασύνδεσης συνεχούς ρεύματος είναι 1.648 km και θα έχει συνολική δυναμικότητα 2.000 MW σε κάθε κατεύθυνση.

Στις 2 Ιανουαρίου 2020 υπογράφηκε συμφωνία μεταξύ των χωρών Ισραήλ, Κύπρου και Ελλάδας για την κατασκευή του αγωγού φυσικού αερίου «**EastMed**». Ο αγωγός έχει σχεδιαστεί για να μεταφέρει σε πρώτη φάση 10 Bcm/έτος φυσικού αερίου από τα κοιτάσματα στη λεκάνη της Λεβαντίνης (Κύπρος και Ισραήλ) στην Ελλάδα και σε συνδυασμό με τους αγωγούς Poseidon και IGB, στην Ιταλία και σε άλλες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ο αγωγός θα έχει μήκος περίπου 1.900 km εκ των οποίων τα 1.300 km είναι υποθαλάσσιος αγωγός και θα έχει χωρητικότητα 10 δισεκατομμυρίων m³ ετησίως.

Επίσης, ειδική αναφορά θα πρέπει να γίνει στον προγραμματισμένο **Τερματικό Σταθμό Εισαγωγής Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου (ΥΦΑ) (Cyprus LNG Import Terminal) στην παράκτια ζώνη της περιοχής Βασιλικού**. Για το συγκεκριμένο έργο έχει υπογραφεί πρόσφατα συμφωνία της ΕΤΥΦΑ με Κοινοπραξία Ιδιωτικών Εταιρειών του εξωτερικού και η ολοκλήρωση του έργου αναμένεται εντός του τρίτου τριμήνου του 2022. Το έργο αυτό θα είναι το μεγαλύτερο ενεργειακό έργο που έγινε ποτέ στην Κύπρο και θα έχει σαφείς Αλληλεπιδράσεις Ξηράς-Θάλασσας, καθώς θα περιλαμβάνει πλωτή μονάδα αποθήκευσης και επαναεριοποίησης ΥΦΑ (FSRU), προβλήτα για την πρόσδεση της πλωτής μονάδας, αγωγό επί της προβλήτας και άλλες σχετικές υποδομές. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι πλησίον του χώρου που επελέγη για την χωροθέτηση της προαναφερθείσας ανάπτυξης, που ουσιαστικά αποτελεί και το Ενεργειακό Κέντρο της Κύπρου, τα τελευταία χρόνια ανεγείρονται οι άλλες ενεργειακές υποδομές (τερματικά για εισαγωγή και αποθήκευση πετρελαιοειδών συμπεριλαμβανομένου και υγραερίου), που περιλαμβάνουν και υποδομές εντός του θαλάσσιου χώρου. Ήδη η περιοχή του Βασιλικού εξελίσσεται σε ένα ισχυρό ενεργειακό οικονομικό πόλο, που με την υλοποίηση του έργου Cyprus LNG Import Terminal θα ενισχυθεί περαιτέρω προσφέροντας μεγαλύτερο αριθμό θέσεων εργασίας. Επίσης, εκτιμάται ότι με την δυναμική που θα αποκτήσει η περιοχή του Βασιλικού, μεγάλος αριθμός συμπληρωματικών ή και ανταγωνιστικών επιχειρήσεων θα επιζητήσει να εγκατασταθεί στην περιοχή.

Είναι φανερό ότι θα χρειαστεί να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην εξασφάλιση συμβατότητας των χρήσεων στην περιοχή τόσο στο θαλάσσιο όσο και στον χερσαίο χώρο. Παράλληλα, θα πρέπει να ενδυναμωθεί η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας και να ενισχυθεί η ενεργειακή αυτάρκεια της Κύπρου μέσω της εκμετάλλευσης του εγχώριου ορυκτού ενεργειακού δυναμικού.

2.1.1.3 Θαλάσσιος και Παράκτιος Τουρισμός

Ο τομέας του τουρισμού είναι ίσως ο σημαντικότερος πυλώνας της Κυπριακής οικονομίας, με

συνεισφορά στο ΑΕΠ που ξεπερνά το 10% και προσφορά περισσότερων των 35.000 θέσεων εργασίας. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στον θαλάσσιο τουρισμό, που ορίζεται ως ο συνδυασμός του παράκτιου τουρισμού και του τουρισμού κρουαζιέρας, καθώς και ο τουρισμός που προέρχεται από την ύπαρξη μαρίνων (τουρισμός yachting) και άλλων εναλλακτικών θαλάσσιων δραστηριοτήτων. Ο θαλάσσιος τουρισμός συνεισφέρει σημαντικά και πολυεπίπεδα στην εθνική οικονομία, και περιλαμβάνει μια σειρά από άμεσες και έμμεσες δραστηριότητες, πχ. παραλιακά τουριστικά καταλύματα, μαρίνες, πλειάδα θαλάσσιων δραστηριοτήτων (κρουαζιέρες, water sports, καταδύσεις κ.α.), χώρους αναψυχής και εστίασης κ.α. Σημαντικοί παράμετροι που καταδεικνύουν την δυναμική του θαλάσσιου τουρισμού είναι ο ετήσιος αριθμός τουριστών, ο αριθμός παραλιακών ξενοδοχείων, η συνεισφορά στο ΑΕΠ, η χωρητικότητα των μαρίνων, ο αριθμός των κρουαζιερόπλοιων που προσεγγίζουν στα λιμάνια κ.α. Σύμφωνα με την ΑΝΑΔ (2016) ο τομέας του θαλάσσιου και παράκτιου τουρισμού παράγει περίπου το 55% της προστιθέμενης αξίας της γαλάζιας οικονομίας.

Σημαντικά οφέλη ισάζια με τα οικονομικά προκύπτουν και για την κοινωνία, αφού ο τομέας του τουρισμού προσφέρει μεγάλο αριθμό θέσεων εργασίας και ταυτόχρονα στηρίζει τις γεωγραφικά απομονωμένες τοπικές οικονομίες, όπως η περιοχή του Κόλπου της Πόλης Χρυσού και η Ελεύθερη Επαρχία Αμμοχώστου που εξαρτώνται κατά κόρον από την τουριστική βιομηχανία. Ειδικότερα, ο τουρισμός κρουαζιέρας και σκαφών αναψυχής χωρίς αμφιβολία διαδραματίζουν σημαντικό και πολλαπλασιαστικό ρόλο στην τοπική οικονομία και κοινωνία αφού συμβάλλουν στην αναβάθμιση των πόλεων-προορισμών και ενισχύουν την δυνατότητα προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών. Παράλληλα, το έντονο καταδυτικό τουριστικό ρεύμα που υπάρχει στην Κύπρο και ειδικότερα η υψηλή επισκεψιμότητα του ναυαγίου «Ζηνοβία», αυξάνουν τη θετική συμβολή των εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων στην οικονομία. Θετικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις προκύπτουν και από τις σημαντικές δημόσιες και ιδιωτικές παρεμβάσεις (υλοποίηση έργων) για επενδύσεις αειφόρου εμπλουτισμού και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος.

Το νεοσύστατο Υφυπουργείο Τουρισμού, αναγνωρίζοντας όλες τις ανωτέρω παραμέτρους, συμπεριέλαβε στην νέα οργανωτική του δομή τον (επίσης νεοσύστατο) Τομέα Προσέλκυσης Επενδύσεων, στις προτεραιότητες του οποίου είναι η υλοποίηση επενδύσεων που σχετίζονται με ειδικές μορφές τουρισμού, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού κρουαζιέρας και του luxury yachting.

Σημαντικά έγγραφα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στον καθορισμό των κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων της ΔΠ σχετικά με την τουριστική δραστηριότητα είναι: (α) Η νέα Εθνική Στρατηγική Τουρισμού 2020-2030, η οποία έχει εγκριθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο με απόφασή του ημερομηνίας 23/10/2019 και (β) το Σχέδιο για την ανάπτυξη του Θαλάσσιου και Παράκτιου Τουρισμού, το οποίο ετοιμάστηκε το 2017 από το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου,

Βιομηχανίας και Τουρισμού.

2.1.1.4 Ναυτιλία - Λιμένες

Η γεωγραφική θέση της Κύπρου είναι στρατηγική για εμπορικούς σκοπούς και συντείνει στο να γίνει ένα διαμετακομιστικό κέντρο, που συνδέει την Ευρώπη με την Ανατολή. Τις τελευταίες δεκαετίες η **εμπορική ναυτιλία** αναπτύχθηκε ραγδαία, με την Κύπρο να αποτελεί σήμερα παγκόσμια ναυτιλιακή δύναμη διαθέτοντας τον 11ο μεγαλύτερο στόλο στον κόσμο και τον 3ο μεγαλύτερο στην Ευρώπη. Το Κυπριακό Νηολόγιο εκτιμάται ότι αποτελεί το 9,5% (σε ολική χωρητικότητα – στοιχεία 2019) του εμπορικού στόλου της ΕΕ. Επίσης, η Κύπρος έχει μετεξελιχθεί σε ένα σύγχρονο, αποδοτικό και ολοκληρωμένο ναυτιλιακό κέντρο αποτελώντας ένα από τα τρία μεγαλύτερα κέντρα πλοιοδιαχείρισης στον κόσμο και το μεγαλύτερο στην Ευρώπη. Τα χαρακτηριστικά αυτά συνέβαλαν στη δημιουργία ενός αρκετά δυναμικού κλάδου θαλάσσιων μεταφορών, που σύμφωνα με την ΑΝΑΔ τον καθιστά ως τον δεύτερο σημαντικότερο τομέα της γαλάζιας οικονομίας της Κύπρου, με συνεισφορά σε αυτήν που ανέρχεται περίπου στο 35%.

Καταλυτικό και συμπληρωματικό ρόλο στην ανάπτυξη της δραστηριότητας διαδραματίζουν οι **λιμενικές εγκαταστάσεις**, που εξυπηρετούν θαλάσσιες και ακτοπλοϊκές μεταφορές επιβατών και εμπορευμάτων και αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα Αλληλεπιδράσεων Ξηράς-Θάλασσας. Υπογραμμίζεται ότι το 95% του όγκου των διεθνών συναλλαγών εμπορευμάτων μεταφέρεται μέσω των λιμένων. Οι μεγαλύτερες λιμενικές εγκαταστάσεις πολλαπλών χρήσεων βρίσκονται στο λιμάνι Λεμεσού (εμπορικό και επιβατικό λιμάνι) το οποίο εξυπηρετεί σχεδόν το 70% της συνολικής διακίνησης πλοίων του νησιού. Μικρότερου μεγέθους εγκαταστάσεις εντοπίζονται στο λιμάνι Λάρνακας, στο λιμάνι του Ζυγίου (περιοχή Βασιλικού), στο οποίο βρίσκονται οι λιμενικές εγκαταστάσεις της Τσιμεντοποιίας Βασιλικού, της προβλήτας της VTTV και της προβλήτας της Skyra Vassas, καθώς και στους τρεις τερματικούς σταθμούς αποθήκευσης καυσίμων στη Λάρνακα, τη Δεκέλεια και το Βασιλικό.

Ο ρόλος των λιμενικών εγκαταστάσεων είναι κρίσιμος όχι μόνο στην υποστήριξη της προβλεπόμενης μελλοντικής αύξησης της εμπορευματικής κίνησης, αλλά και στην παροχή τουριστικών εξυπηρετήσεων μέσω κυρίως των κρουαζιερόπλοιων. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους είναι σημαντική για την οικονομία. Σημειώνεται ότι κατά την παρούσα περίοδο εξετάζεται από το ΥΦΥΝ η θαλάσσια σύνδεση της Κύπρου με το λιμάνι του Πειραιά σε τακτική βάση. Επίσης, η Αρχή Λιμένων Κύπρου (ΑΛΚ) για σκοπούς ενδυνάμωσης και υποστήριξης των θαλάσσιων μεταφορών έχει καθορίσει Λιμενικές Περιοχές στα ανοικτά των λιμανιών όπου μπορούν να αγκυροβολούν πλοία έναντι αμοιβής.

Επιπλέον, οι λιμενικές εγκαταστάσεις και θαλάσσιες μεταφορές έχουν ουσιαστικό ρόλο ως προς την **υποστήριξη των αναδυόμενων βιομηχανιών** που σχετίζονται με την εξόρυξη και

επεξεργασία υδρογονανθράκων, που εκτιμάται ότι υπάρχουν στην ΑΟΖ της Δημοκρατίας και σε γειτονικές χώρες (Ισραήλ, Αίγυπτος κ.α.).

Τα τελευταία χρόνια οι γεωπολιτικές εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο, κυρίως λόγω των συγκρούσεων στην περιοχή της Συρίας, σε συνδυασμό με τη στρατηγική θέση του νησιού έχουν ως αποτέλεσμα την προσέλευση μεγάλου αριθμού **στρατιωτικών πλοίων** (Ηνωμένων Πολιτειών, Γαλλίας, Ελλάδας, Ρωσίας κ.α.) ανά τακτά χρονικά διαστήματα στο λιμάνι Λεμεσού για ανεφοδιασμό και ξεκούραση.

Η συνεισφορά της ναυτιλίας (θαλάσσιες μεταφορές, λιμενικές εγκαταστάσεις, υποστηρικτικές υπηρεσίες) στην κυπριακή οικονομία είναι πολύ ισχυρή, αφού θεωρείται σημαντικός εργοδότης και παράγει και διευκολύνει την οικονομική δραστηριότητα σε τομείς που συνδέονται με το εμπόριο (εισαγωγές-εξαγωγές), τις μετακινήσεις πληθυσμού και τον τουρισμό. Επίσης, είναι πολυδιάστατη αφού ένα σημαντικό ποσοστό των πλοίων στο Κυπριακό νηολόγιο το διαχειρίζονται σήμερα εξειδικευμένες εταιρείες διαχείρισης πλοίων, που έχουν έδρα την Κύπρο.

Η συνεισφορά της ναυτιλίας στην οικονομία της χώρας μας είναι πολύ σημαντική, όπως επίσης και στην τοπική κοινωνία, με χαρακτηριστική τη λειτουργία ναυτιλιακών και ναυτικών σχολών στην Λεμεσό όπου φοιτούν σπουδαστές από όλο τον κόσμο.

Η στρατηγική γεωγραφική θέση της Κύπρου, σε συνδυασμό με την πολυδραστηριότητα που αναπτύσσεται στον θαλάσσιο χώρο και το αυξημένο ενδιαφέρον-ανταγωνισμό για τους θαλάσσιους πόρους, μπορεί να επηρεάσει σε διάφορα επίπεδα τόσο το θαλάσσιο χώρο (περιβαλλοντικά) όσο και πολλούς άλλους τομείς που συνδέονται με την θάλασσα, όπως είναι οι θαλάσσιες μεταφορές (ασφαλής πλοήγηση πλοίων), η αλιεία και η υδατοκαλλιέργεια καθώς και ο τουριστικός κλάδος. Επομένως, στα πλαίσια του ΘΧΣ, θα πρέπει να επιδιωχθεί, μεταξύ άλλων, η ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στη ναυτιλιακή δραστηριότητα, την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας και τη διασφάλιση της συμμόρφωσής τους με τους συναφείς διεθνείς και ευρωπαϊκούς κανόνες.

2.1.2 Κοινωνική διάσταση

Ο ΘΧΣ, οργανώνοντας χωρικά την οικονομική ανάπτυξη που ασκείται στη θάλασσα, συντείνει σε θετικά κοινωνικά αποτελέσματα, καθώς παρέχει ευκαιρίες για θέσεις απασχόλησης σε βιώσιμες και μακροχρόνιες επιχειρηματικές δραστηριότητες στους τομείς της αλιείας, της ναυτιλίας, του τουρισμού και της ενέργειας. Επίσης, αναδεικνύει τη σημασία των αρχαίων λιμενικών εγκαταστάσεων και γενικότερα των αρχαίων παράκτιων οικισμών διατηρώντας και αναδεικνύοντας την ιστορικότητα του χώρου και της συνεχούς αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με τη θάλασσα. Επιπρόσθετα, συμβάλλει στην βελτίωση της ποιότητας ζωής, της

κοινωνικής και χωρικής συνοχής των παράκτιων κοινοτήτων, διασφαλίζοντας την βιωσιμότητα και την κοινωνική ανθεκτικότητα της παράκτιας ζώνης.

Στόχος του σχεδιασμού είναι να προκύψει μια δυναμική σύνθεση τοπικών κοινωνιών στην παράκτια ζώνη, αξιοποιώντας τις δυνατότητες Γαλάζιας Οικονομίας, που παρέχουν οι θαλάσσιοι πόροι και οι αντίστοιχες δραστηριότητες, μέσα στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης. Ειδικότερα, ανά αναπτυξιακό τομέα:

2.1.2.1 Αλιεία και Υδατοκαλλιέργεια

Λόγω της κάμψης που εμφάνισε ο τομέας της συλλεκτικής αλιείας σύμφωνα με το ΘΑΛ-ΧΩΡ και την προτεραιότητα της Κυβέρνησης για την ενίσχυση του τομέα αυτού, υπάρχει ανάγκη εκσυγχρονισμού αξιοποιώντας σύγχρονες μεθόδους, με σκοπό την αναζωογόνηση του κλάδου και την ενίσχυση της ελκυστικότητας του. Επομένως, επιδιώκεται η κινητοποίηση των άμεσα εμπλεκόμενων φορέων (τοπικών και υπερτοπικών) προς όφελος του προσανατολισμού, της επαγγελματικής κατάρτισης κι εξοικείωσης του νεότερου ηλικιακά εργατικού δυναμικού για την αύξηση των θέσεων απασχόλησης και εργασίας. Επιπλέον, επιδιώκεται η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων και συνεταιρισμών.

Τα προβλήματα και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο Τομέας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος του ΤΑΘΕ για την επίτευξη των στόχων του σχετικά με την κοινωνική διάσταση του ΘΧΣ μεταξύ άλλων αφορούν την αρνητική στάση και τις δυσκολίες στη συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες, καθώς και την ανεπαρκή πληροφόρηση των άμεσα εμπλεκόμενων. Παράλληλα, η περιορισμένη διάχυση της επιστημονικής γνώσης για το θαλάσσιο περιβάλλον, την βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα επιβαρύνει την ανωτέρω πραγματικότητα.

Το γεγονός αυτό συντείνει στην αδυναμία αλληλεπίδρασης μεταξύ των φορέων πολιτικής και ελέγχου, των επιστημονικών φορέων και των τοπικών κοινωνιών. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η ελλιπής εμπιστοσύνη και αμοιβαιότητα των τοπικών κοινωνιών σε σχέση με τους εμπλεκόμενους φορείς (πολιτεία και επιχειρήσεις).

Για την εξασφάλιση βιωσιμότητας, η αλιεία οφείλει να λάβει υπόψη της την περιβαλλοντική διάσταση του θαλάσσιου πλούτου και να εξερευνήσει νέες δράσεις (πχ. αλιευτικός τουρισμός) και μορφές εκμετάλλευσης.

2.1.2.2 Ενέργεια

Διαμέσου των πολιτικών που θα αναπτυχθούν πρόκειται να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας, τόσο για ανειδίκευτους όσο και για εξειδικευμένους εργαζόμενους. Αυτό θα τροφοδοτήσει τον

προγραμματισμό και την ανάπτυξη σχετικών δράσεων ενίσχυσης και επιμόρφωσης.

Επιπρόσθετα, με την έναρξη λειτουργίας όλο και περισσότερων έργων στο Ενεργειακό Κέντρο στο Βασιλικό, καθώς και των υπεράκτιων μονάδων εκμετάλλευσης/εξόρυξης πετρελαιοειδών/αερίου, είναι πιθανό να υπάρξει σημαντική βελτίωση του επιπέδου ζωής των πολιτών, κυρίως σε τοπικό επίπεδο (π.χ. δημιουργία νέων θέσεων εργασίας) και κοινωνικά οφέλη.

Γενικά, υπογραμμίζεται ότι ο ολοκληρωμένος και σωστός προγραμματισμός των θαλάσσιων οικονομικών δραστηριοτήτων μπορεί να επιφέρει σημαντικά κοινωνικοοικονομικά οφέλη για την τοπική κοινωνία. Τα μεγαλύτερα οφέλη αφορούν την προσφορά θέσεων εργασίας, την προσέλκυση νέων επενδύσεων, την αύξηση του κατά κεφαλή εισοδήματος και επιπλέον σημαντικά οικονομικά οφέλη για τα δημόσια οικονομικά μέσω της καταβολής σημαντικών κεφαλαίων από τις φορολογικές ρυθμίσεις και την πιθανή εκμετάλλευση των θαλάσσιων φυσικών πόρων (φυσικό αέριο και υδρογονάνθρακες). Τέλος, οφέλη προκύπτουν και για τους καταναλωτές λόγω της πιθανής μείωσης των τιμών των καυσίμων και της μείωσης της τιμής του ρεύματος που θα επιφέρουν σημαντικά πολλαπλασιαστικά οικονομικά οφέλη για το σύνολο της οικονομίας.

Οι θεσμοθετημένες από την Εθνική Αρμόδια Αρχή (ΕΑΑ) διαδικασίες για την τελική αδειοδότηση των Έργων Κοινού Ενδιαφέροντος (ΕΚΕ) ενεργειακής σημασίας στην παράκτια και θαλάσσια ζώνη, προϋποθέτουν ότι στη διαδικασία χορήγησης άδειας προς τον Φορέα Υλοποίησης (ΦΥ) που δημοπρατεί το έργο στον επενδυτή/κατασκευαστή, απαιτείται η διαδικασία διαβούλευσης μέσω του Σχεδίου Συμμετοχής Πολιτών. Οι συμμετοχικές διαδικασίες, που λαμβάνουν υπόψη τους κοινωνικό-οικονομικούς φορείς - κοινωνικούς εταίρους (stakeholders), τα οργανωμένα σύνολα των τοπικών κοινωνιών και της κοινωνίας των πολιτών ευρύτερα είναι σημαντικές.

2.1.2.3 Θαλάσσιος και Παράκτιος Τουρισμός

Η θαλάσσια ζώνη του παράκτιου χώρου της Κύπρου αποτελεί πόλο έλξης για την πλειοψηφία των κατοίκων και των επισκεπτών του νησιού για περίοδο πέραν των 5 μηνών (καλοκαιρινή περίοδο) ετησίως. Στο πλαίσιο του επαναπροσδιορισμού των κατευθύνσεων σχετικά με την φέρουσα ικανότητα της περιοχής στο μοντέλο του μαζικού τουρισμού και τον προσανατολισμό σε εναλλακτικές μορφές, δεδομένου ότι σύμφωνα με την ΟΘΠ προβλεπόταν αύξηση του παράκτιου τουρισμού, θα πρέπει να επιδιωχθεί η ενίσχυση θέσεων απασχόλησης εκτός του μαζικού μοντέλου τουρισμού, σε περιόδους χαμηλής δραστηριότητας (Οκτώβριος-Μάιος) χωρίς τον αποκλεισμό των εναλλακτικών μορφών κατά την περίοδο του μαζικού-παράκτιου τουρισμού, που θα λειτουργήσει συμπληρωματικά και με ελκτική δυναμική προς την ενδοχώρα.

Η ενίσχυση του τουρισμού κρουαζιέρας, σε συνδυασμό με ένα νέο μοντέλο εναλλακτικού παράκτιου τουρισμού (πχ. υποβρύχιου, αλιευτικού, πολιτιστικού κλπ.), μπορεί να συμβάλει τόσο στην Γαλάζια Οικονομία όσο και σε οφέλη για την κοινωνία των πολιτών. Μπορεί, επίσης, να βελτιώσει σημαντικά το επίπεδο ζωής των κατοίκων, να αναδείξει την τοπική πολιτισμική ζωή και ταυτότητα, καθώς και προορισμούς και πόλους έλξης (φυσικούς και πολιτιστικούς), που δημιουργούν μια βιώσιμη επιχειρηματική δραστηριότητα οικονομικών τοπικής κλίμακας (cluster).

2.1.2.4 Ναυτιλία - Λιμένες

Ο τομέας της Ναυτιλίας είναι ήδη σημαντικός στην Κύπρο και οι αρμόδιες αρχές αποσκοπούν στο να τον κάνουν ακόμα δυναμικότερο. Αποτελεί χαρακτηριστικό κλάδο με Αλληλεπιδράσεις Ξηράς-Θάλασσας (LSI), δεδομένης της ανάγκης για λιμάνια, μαρίνες, τυχόν ναυπηγο-επισκευαστικές μονάδες κλπ. Επομένως, αποτελεί τομέα που συμβάλλει στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στην ενεργοποίηση μεγάλου αριθμού άμεσα και έμμεσα εμπλεκόμενων (ορισμένες φορές με δημιουργία τοπικών οικονομικών και κοινωνικών συμπλεγμάτων συνεργασιών (clusters), και στη βελτίωση του επιπέδου ζωής. Ειδικότερα, υφίσταται και δύναται να ενισχυθεί το δίκτυο συνεργασιών και αλληλεπιδράσεων μεταξύ εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, εργαζομένων και εξυπηρετούμενων, που σχετίζεται με την οργάνωση συναφών δραστηριοτήτων (αγκυροβόλια, κρουαζιερόπλοια, μεταφορά και εκφόρτωση πετρελαιοειδών), καθώς επίσης και εταιρειών λιμενικών έργων, που δραστηριοποιούνται στην διαχείριση τεχνικών και λιμενικών υποδομών.

2.2 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

Το θαλάσσιο περιβάλλον της Κύπρου θεωρείται ιδιαίτερα πλούσιο και ποικιλόμορφο, που υποστηρίζει και φιλοξενεί ένα ευρύ φάσμα ειδών εθνικής σημασίας (περιλαμβανομένων των προστατευόμενων) σε κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό επίπεδο, καθώς επίσης προσφέρει οικοσυστημικές υπηρεσίες και αγαθά. Η διασφάλιση ενός υγιούς θαλάσσιου οικοσυστήματος είναι θεμελιώδους σημασίας ως προς την υποστήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης και την απόδοση ευρέων κοινωνικο-οικονομικών ωφελειών.

Πολλά νομοθετήματα και άλλες διατάξεις σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο είναι άμεσα συναφή με αυτή τη βασική επιδίωξη. Μεταξύ αυτών είναι η Οδηγία Πλαίσιο για την Θαλάσσια Στρατηγική (2008/56/ΕΚ) και η Οδηγία Πλαίσιο για τα Ύδατα (2000/60/ΕΚ) (ΟΠΥ). Οι Οδηγίες αυτές αναγνωρίζουν τις πιέσεις που επιδέχονται τα θαλάσσια ύδατα από διάφορες πηγές και κυρίως από ανθρώπινες δραστηριότητες (πχ. ρύπανση, ευτροφισμός, υπεραλίευση, εισαγωγή ξενικών ειδών, κλιματική αλλαγή).

Η Οδηγία Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική¹⁰ θέτει ως βασικό στόχο την πρόληψη, προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος από επιβλαβείς ανθρώπινες δραστηριότητες και θεσπίζει νομικό πλαίσιο για την προστασία και τη διαχείριση των ευρωπαϊκών θαλασσών, που αποσκοπεί στην επίτευξη και/ή τη διατήρηση της «καλής περιβαλλοντικής κατάστασης» (ΚΠΚ) μέχρι το 2020. Σύμφωνα με την Οδηγία, τα κράτη-μέλη έχουν υποχρέωση να χαράξουν θαλάσσια στρατηγική για τα ύδατα τους, εφαρμόζοντας κατάλληλα προγράμματα μέτρων και παρακολούθησης, ώστε να εξασφαλίζουν την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Για τον προσδιορισμό της ΚΠΚ η οδηγία καθορίζει έντεκα (11)¹¹ παραμέτρους ποιοτικής περιγραφής, για καθεμιά από τις οποίες η Απόφαση της Επιτροπής σχετικά με τα Κριτήρια και τα Μεθοδολογικά Πρότυπα για την Καλή Περιβαλλοντική Κατάσταση των θαλάσσιων υδάτων (2010/477/ΕΕ) θεσπίζει σύνολο κριτηρίων και δεικτών. Το ΤΑΘΕ ως αρμόδια Αρχή για την εφαρμογή της Οδηγίας 2008/56/ΕΚ εφαρμόζει πρόγραμμα μέτρων για την επίτευξη της ΚΠΚ.

Η προστασία των παράκτιων υδάτων και των νερών σε εκβολές ποταμών καλύπτεται από την

¹⁰ Την οδηγία αυτή έχει εναρμονίσει ο περί της Θαλάσσιας Στρατηγικής εναρμονιστικός Νόμος του 2011 (Ν. 18(Ι)/2011).

¹¹ 1- Διατήρηση βιοποικιλότητας, 2- Εισαγωγή μη αυτόχθονων ειδών σε επίπεδα που δεν αλλοιώνουν δυσμενώς τα οικοσυστήματα, 3- Εξασφάλιση ασφαλών ορίων, από βιολογική άποψη, των πληθυσμών όλων των εμπορικά εκμεταλλεύσιμων αλιευμάτων, 4- Εξασφάλιση φυσιολογικής αφθονίας και ποικιλίας όλων των τροφικών ιστών, 5- Ελαχιστοποίηση ανθρωπογενούς ευτροφισμού, 6- Διασφάλιση της ακεραιότητας του θαλάσσιου βυθού, 7- Αποτροπή του δυσμενούς επηρεασμού των θαλάσσιων οικοσυστημάτων από τη μόνιμη αλλοίωση των υδρογραφικών συνθηκών, 8- Περιορισμός των ρυπογόνων ουσιών, 9- Περιορισμός των επιπέδων των ρυπογόνων ουσιών σε αλιεύματα στα επίπεδα που θεσπίζονται από την κοινοτική νομοθεσία, 10- Αποτροπή βλάβης στο παραθαλάσσιο και θαλάσσιο περιβάλλον από απορρίμματα και 11- Εισαγωγή ενέργειας και υποθαλάσσιου θορύβου σε βαθμό που δεν επηρεάζουν δυσμενώς το θαλάσσιο περιβάλλον.

ΟΠΥ¹², στόχος της οποίας είναι η αποτροπή της περαιτέρω υποβάθμισης όλων των υδάτων και την επίτευξη μιας «καλής περιβαλλοντικής κατάστασης» μέχρι το 2015. Σχετικό είναι το 'Σχέδιο Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού της Κύπρου', στο οποίο καθορίζονται ειδικοί περιβαλλοντικοί στόχοι για τα νερά. Ταυτόχρονα, η Οδηγία για τη Διαχείριση της Ποιότητας των Νερών Κολύμβησης (2006/7/ΕΚ) περιέχει διατάξεις για την παρακολούθηση, την ταξινόμηση και τη διαχείριση της ποιότητας των νερών κολύμβησης. Το Τμήμα Περιβάλλοντος ως αρμόδια Αρχή για την εφαρμογή της Οδηγίας 2006/7/ΕΚ έχει ετοιμάσει ταυτότητες για όλες τις περιοχές νερών κολύμβησης, όπου υποδεικνύονται τα όρια και οι πιέσεις που δέχονται, και σε περίπτωση προσθήκης πιέσεων (δραστηριότητες θαλάσσιου περιβάλλοντος) απαιτείται τροποποίηση της ταυτότητας και προσθήκης μέτρων για την προστασία των νερών.

Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, επίσης, η Οδηγία για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (92/43/ΕΟΚ) και η Οδηγία για τη διατήρηση των αγρίων πτηνών (2009/147/ΕΚ)¹³. Στο πλαίσιο εφαρμογής των Οδηγιών αυτών, οι έξι (6) πιο κάτω θαλάσσιες περιοχές της Κύπρου έχουν ενταχθεί στο Δίκτυο Natura 2000 ως Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) βάσει των διατάξεων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, με απώτερο στόχο την προστασία, διαχείριση και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων τους:

- «Χερσόνησος Ακάμα - CY4000010» .
- «Περιοχή Πόλις- Γιαλιά - CY4000001».
- «Ακρωτήριο Άσπρο- Πέτρα του Ρωμιού - CY5000005».
- «Κάβο Γκρέκο - CY3000005».
- «Θαλάσσια Περιοχή Μουλιά - CY4000006».
- «Θαλάσσια Περιοχή Νησιά - CY3000006».

Επίσης, έχει προταθεί προς έγκριση, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η συμπερίληψη μίας (1) υπεράκτιας περιοχής (Ωκεανίς) (CY4000024) έκτασης 8.317 km² στο Δίκτυο Natura 2000. Η αποφυγή έργων και δραστηριοτήτων που αναμένεται να επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στα σπάνια είδη και τους οικοτόπους των περιοχών αυτών και να θέσουν σε κίνδυνο την ικανοποιητική κατάσταση διατήρησής τους, είναι θεμελιώδους σημασίας.

Για τις τέσσερις (4) πρώτες υπό αναφορά περιοχές του Δικτύου Natura 2000 έχει ετοιμαστεί

¹² Την οδηγία αυτή έχει εναρμονίσει ο περί Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων Νόμος του 2003 (Ν. 13(Ι)/2003).

¹³ Τις οδηγίες αυτές έχουν εναρμονίσει ο περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμος (Ν. 153(Ι)/2003) και ο περί Προστασίας και Διαχείρισης των Άγριων Πτηνών και Θηραμάτων Νόμος (Ν. 152(Ι)/2003), αντίστοιχα.

Διαχειριστικό Σχέδιο, όπου περιλαμβάνονται μέτρα ή/και περιορισμοί όσον αφορά τη χρήση της περιοχής, που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαμόρφωση χωροταξικής πολιτικής και ρύθμισης των επιτρεπόμενων δραστηριοτήτων/αναπτύξεων εντός της περιοχής του Δικτύου. Ειδικότερα για τον ΤΚΣ «Κάβο Γκρέκο - CY3000005» και τις περιοχές «Κακοσκάλι» και «Θαλασσινές Σπηλιές» του ΤΚΣ «Χερσόνησος Ακάμα - CY4000010» έχουν εκδοθεί Διατάγματα του περί Αλιείας Νόμου (ΚΔΠ 115/2018, ΚΔΠ 28/2019 και ΚΔΠ 258/2019 αντίστοιχα) με τα οποία ρυθμίζονται θέματα αλιείας ή/και διέλευσης σκαφών, ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή περιβαλλοντική προστασία της κάθε περιοχής.

Για τις περιοχές «Θαλάσσια Περιοχή Μουλιά - CY4000006» και «Θαλάσσια Περιοχή Νησιά - CY3000006» βρίσκεται σε ισχύ το Διάταγμα του περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμου (ΚΔΠ 230/2016), με το οποίο καθορίζονται μέτρα προτεραιότητας για διατήρηση και προστασία των θαλάσσιων οικοτόπων.

Σύμφωνα με τη «Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα στην Κύπρο»¹⁴ η «Ολοκλήρωση του Δικτύου Natura 2000 και κυρίως των θαλάσσιων περιοχών, ώστε να καλύπτονται επαρκώς οι ανάγκες του δικτύου» αποτελεί Μέτρο που καθορίζεται για επίτευξη του Στόχου 4: Αποδοτική Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών. Εξίσου σημαντικά για την προστασία του θαλάσσιου περιβαλλοντικού πλούτου, κρίνονται τα Μέτρα «Χαρτογράφηση και παρακολούθηση θαλάσσιων ειδών και οικοτόπων» και «Έρευνα στο θαλάσσιο περιβάλλον για είδη και οικοτόπους» προς επίτευξη του Στόχου 1: Βελτίωση διαθέσιμης γνώσης για σκοπούς διατήρησης της βιοποικιλότητας.

Σημαντική είναι επιπλέον η προστατευόμενη περιοχή Λάρας / Τοξεύτρας, η οποία έχει εγκριθεί και συμπεριληφθεί στον κατάλογο των Ειδικά Προστατευόμενων Περιοχών Μεσογειακής Σημασίας (SPAMI) στα πλαίσια του πρωτοκόλλου για τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιοποικιλότητα. Ο Τομέας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος του ΤΑΘΕ εφαρμόζει από το 1978 Σχέδιο προστασίας των θαλάσσιων χελώνων στην περιοχή Λάρας / Τοξεύτρας. Επίσης, βρίσκεται σε ισχύ Διάταγμα του περί Αλιείας Νόμου (ΚΔΠ 234/2018) με το οποίο ρυθμίζεται η διέλευση και αγκυροβόληση σκαφών στην περιοχή.

Επιπρόσθετα των πιο πάνω φυσικών Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών (ΘΠΠ), στα θαλάσσια ύδατα της Κύπρου απαντώνται και ΘΠΠ με Τεχνητούς Υφάλους που έχουν δημιουργηθεί από το ΤΑΘΕ. Πρόκειται για έξι (6) περιοχές ΘΠΠ: «Αμαθούντας», «Δασούδι - Λεμεσός», «Παραλιμνίου», «Αγίας Νάπας», «Γάφου» και «Λάρνακας». Επίσης, προγραμματίζεται η κατασκευή του Τεχνητού Υφάλου της «Πόλης Χρυσοχούς» καθώς και η

---

¹⁴ Η Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα στην Κύπρο αναπτύχθηκε στο πλαίσιο των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιοποικιλότητα (Convention on Biological Diversity) καθώς και από την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα (EU Biodiversity Strategy).

παράλληλη κήρυξη προστατευόμενης περιοχής. Απώτερος σκοπός της δημιουργίας περιοχών όπου τοποθετούνται Τεχνητοί Ύφαλοι είναι η δημιουργία καταφυγίων ψαριών, η αύξηση των αλιευτικών αποθεμάτων και η μακροπρόθεσμη βελτίωση της αλιευτικής παραγωγής.

Άξιο αναφοράς είναι και το υποθαλάσσιο όρος «Ερατοσθένης», η περιοχή του οποίου έχει χαρακτηριστεί ως «Περιοχή με Αλιευτικούς Περιορισμούς - Fisheries Restricted Area (FRA)» από τη Γενική Επιτροπή Αλιείας για τη Μεσόγειο, προκειμένου να προστατευθούν τα ευαίσθητα ενδιαφέροντα βαθέων υδάτων στην ΑΟΖ της Κύπρου.

Επιπρόσθετα, η ΚΔ έχει υπογράψει και κυρώσει τη Σύμβαση της Βαρκελώνης (UNEP) για προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από Ρύπανση, καθώς και 6 από τα 7 Πρωτόκολλα της, που βρίσκονται ήδη σε ισχύ και επιπλέον αποτελούν Κοινοτικό Κεκτημένο. Οι πρόνοιες των νομικών αυτών κειμένων καθώς και οι τεχνικές αποφάσεις (ειδικά Περιφερειακά Σχέδια κλπ.) που έχουν ληφθεί από τις Μεσογειακές χώρες για εφαρμογή τους, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την εκπόνηση του ΘΧΣχ. Ειδικότερα τα Πρωτόκολλα αφορούν:

1. Απόρριψη από πλοία και αεροσκάφη.
2. Ρύπανση από ατυχήματα πλοίων.
3. Χερσαίες Πηγές Ρύπανσης.
4. Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές.
5. Ρύπανση κατά την εκμετάλλευση της Υφαλοκρηπίδας και του Βυθού.
6. Ρύπανση από Επικίνδυνα Απόβλητα¹⁵.
7. Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών.

Η ΔΠ αποσκοπεί μεταξύ άλλων, να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων των πιο πάνω Οδηγιών και Πρωτοκόλλων, παρέχοντας κατευθύνσεις ειδικά σε σχέση με μέτρα που έχουν χωρική διάσταση.

---

¹⁵ Δεν έχει υπογραφεί ούτε κυρωθεί από την ΚΔ, αλλά ούτε και από την ΕΕ. Ισχύουν, όμως, οι δεσμεύσεις από τη διεθνή Σύμβαση ESPON για το θέμα.

2.3 ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

Οι κατευθύνσεις στις οποίες εστιάζει η ΔΠ λαμβάνουν υπόψη και την παρουσία **ενάλιων αρχαιοτήτων**. Η Κύπρος χαρακτηρίζεται από μακρόχρονη ιστορία και πλούσιο πολιτισμό και στα θαλάσσια της ύδατα εντοπίζονται, μεταξύ άλλων, τμήματα παράκτιων οικισμών και κτισμάτων (πχ. η αρχαία πόλη και το αρχαίο λιμάνι της Αμαθούνας) και αρχαία ναυάγια (πχ. ναυάγιο Μαζωτού). Οι ενάλιες αρχαιότητες ως σημαντικός θαλάσσιος πόρος χρήζουν προστασίας και ειδικής διαχείρισης. Προς το σκοπό αυτό, ο περί Αρχαιοτήτων Νόμος (ΚΕΦ. 31) καθορίζει το πλαίσιο διαχείρισης των αρχαιοτήτων στις θαλάσσιες ζώνες και προστασίας των ενάλιων αρχαιοτήτων που βρίσκονται στις Θαλάσσιες Ζώνες της ΚΔ (χωρική θάλασσα, συνορεύουσα ζώνη, αποκλειστική οικονομική ζώνη και υφαλοκρηπίδα. Η νομοθεσία δίνει τη δυνατότητα στη διεύθυνση του Τμήματος Αρχαιοτήτων να ανακηρύσσει οποιαδήποτε περιοχή εντός της ΑΟΖ και/ή της Υφαλοκρηπίδας της Δημοκρατίας, ως Ζώνη Προστασίας Ενάλιων Αρχαιοτήτων. Με βάση τη νομοθεσία, το Τμήμα Αρχαιοτήτων συμμετέχει στις διαδικασίες ελέγχου και διαχείρισης των ερευνών για ανάπτυξη (έργων, υποδομών και δραστηριοτήτων) στις θαλάσσιες ζώνες της Κύπρου. Επίσης, πρόσφατα (12/7/2019) το Τμήμα Αρχαιοτήτων προχώρησε στην κήρυξη του ναυαγίου του Μαζωτού σε Αρχαίο Μνημείο Α΄ Πίνακα.

Για υποστήριξη της διαχείρισης των ενάλιων αρχαιοτήτων, το Τμήμα Αρχαιοτήτων υλοποιεί το Πρόγραμμα “Cyprus Coastal Assessment Project (CCAP)”, που αφορά στην χαρτογράφηση και καταγραφή των ενάλιων και παράκτιων αρχαιολογικών θέσεων της Κύπρου. Στο πλαίσιο του CCAP θα δημιουργηθεί μία βάση δεδομένων, η οποία στη συνέχεια θα συνδεθεί με ένα σύστημα γεωγραφικών πληροφοριών (GIS), που θα λειτουργήσει ως το κύριο πλαίσιο διαχείρισης για τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων που σχετίζονται με την ενάλια πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου. Αυτό θα κατευθύνει τον σχεδιασμό, ούτως ώστε να προστατεύονται όλοι οι αρχαιολογικοί χώροι, είτε είναι κηρυγμένοι σε μνημεία είτε όχι.

Οι κατευθύνσεις της ΔΠ λαμβάνουν επιπλέον υπόψη και την οικονομική διάσταση των ενάλιων αρχαιοτήτων, καθώς ορισμένες εξ αυτών αποτελούν πόλο έλξης για μεγάλο αριθμό επισκεπτών/δωτών, με αποτέλεσμα να απαιτείται η διαμόρφωση κατάλληλου πλαισίου διαχείρισής τους. Η οικονομική διάσταση των ενάλιων αρχαιοτήτων αναγνωρίζεται και από το Κράτος, για αυτό και το Τμήμα Αρχαιοτήτων διενεργεί αρχαιολογικές ανασκαφές ναυαγίων, οι οποίες ενδεχομένως να αποτελέσουν πόλο έλξης για καταδυτικό τουρισμό και να δημιουργήσουν ένα εξειδικευμένο τουριστικό προϊόν (εφόσον δημιουργηθούν αρχαιολογικά πάρκα με ελεγχόμενη πρόσβαση).

3. ΤΟ ΟΡΑΜΑ, ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΥΔΑΤΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

3.1 ΟΡΑΜΑ

Το όραμα της Κύπρου για τα **θαλάσσια ύδατα** της είναι η αειφόρος αξιοποίηση και ανάπτυξη τους. Συνεπώς, θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι τα θαλάσσια ύδατα θα είναι «καθαρά, υγιή, ασφαλή, παραγωγικά και με βιολογική ποικιλότητα». Έτσι, θα αναπτύσσονται σε αυτά ισόρροπα και συμπληρωματικά όλοι οι σχετικοί τομείς ανάπτυξης, με αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Νήσου, διατηρώντας παράλληλα την ποιότητα και την οικολογική ακεραιότητα του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Για την υλοποίηση του οράματος αυτού και την εξασφάλιση της αναγκαίας οικονομικής και χωρικής συνοχής στα θαλάσσια ύδατα της ΚΔ και σε εφαρμογή των σχετικών πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική, Οδηγία για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό), είναι αναγκαίο να ασκηθεί **ΘΧΣ**.

Ο ΘΧΣ θα συμβάλει αποφασιστικά μέσα στην επόμενη **10ετία** στην επίτευξη ολοκληρωμένης προσέγγισης της ανάπτυξης και αρμονικής συνύπαρξης των αναπτυξιακών κλάδων με μακροπρόθεσμη και βιώσιμη προοπτική στον θαλάσσιο χώρο. Έτσι, θα επιτευχθεί υψηλό επίπεδο ζωής και ευημερία για τους χρήστες του θαλάσσιου χώρου και των ακτών, ορθολογική και βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων, και παράλληλη εξασφάλιση καλής ποιότητας του θαλάσσιου περιβάλλοντος και διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Η ΔΠ, ως **Στρατηγικό Πλαίσιο άσκησης ΘΧΣ**, και το ΘΧΣχ αυτό καθ' αυτό που θα ακολουθήσει, αποτελούν βασικά εργαλεία για την υλοποίηση του οράματος αυτού.

3.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Για την επίτευξη των χαρακτηριστικών του οράματος «καθαρά, υγιή και με βιολογική ποικιλότητα θαλάσσια ύδατα» επιλέγονται οι ακόλουθες **στρατηγικές κατευθύνσεις**, οι οποίες απορρέουν τόσο από την Στρατηγική της Κύπρου για μία Εθνική Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική όσο και από την Διακήρυξη της Λεμεσού:

- Προστασία και βιώσιμη χρήση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- Ενίσχυση της θαλάσσιας έρευνας, γνώσης και καινοτομίας.

Για την επίτευξη των χαρακτηριστικών του οράματος «ασφαλή θαλάσσια ύδατα» επιλέγονται οι ακόλουθες **στρατηγικές κατευθύνσεις**, οι οποίες απορρέουν από την Στρατηγική της Κύπρου για μία Εθνική Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική:

- Ανάπτυξη εθνικής συνείδησης θαλασσών.
- Ενίσχυση της διεθνούς διάστασης της ΟΘΠ της Κύπρου.

Για την επίτευξη των χαρακτηριστικών του οράματος «παραγωγικά θαλάσσια ύδατα» επιλέγεται η ακόλουθη **στρατηγική κατεύθυνση**, η οποία απορρέει τόσο από την Στρατηγική της Κύπρου για μία Εθνική Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική όσο και από την Διακήρυξη της Λεμεσού:

- Ανάπτυξη μιας βιώσιμης θαλάσσιας οικονομίας, με βιώσιμη αξιοποίηση των φυσικών πόρων (περιλαμβανομένων και των ορυκτών), με ποιότητα, αξιοπιστία και κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη.

3.3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι προαναφερόμενες στρατηγικές κατευθύνσεις μπορούν να εξειδικευτούν στους ακόλουθος **στρατηγικούς στόχους** με βάση τις συνιστώσες της βιώσιμης ανάπτυξης:

Για τη Γαλάζια Οικονομία (ΓΟ)

- Προγραμματισμός βιώσιμων δράσεων λαμβάνοντας υπόψη την Πράσινη Συμφωνία (Green Deal), την κυκλική οικονομία, την ανάγκη σταδιακής απεξάρτησης από ορυκτά καύσιμα του ενεργειακού τομέα και την στροφή της ΕΕ σε φιλοπεριβαλλοντικές/ πράσινες τεχνολογίες.
- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των θαλάσσιων αναπτυξιακών τομέων.
- Απελευθέρωση του αναπτυξιακού δυναμικού της Γαλάζιας Οικονομίας με προώθηση καινοτομιών.
- Εξασφάλιση των αναγκαίων επενδύσεων και προώθηση συνεργασιών δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

Για την Κοινωνική Συνοχή (ΚΣ)

- Αξιοποίηση του κοινωνικο-πολιτισμικού χαρακτήρα του τρόπου ζωής με άξονα τη θάλασσα και τις ακτές και ενίσχυσή του με κατάλληλες πολιτικές, ώστε να τονώνεται η πολιτισμική ταυτότητα των τοπικών κοινοτήτων τους, να βελτιώνεται το επίπεδο ζωής τους και να λειτουργούν ως πόλος έλξης και δυναμισμού.
- Βελτίωση ελκυστικότητας θαλάσσιων επαγγελματιών, παρέχοντας κατάλληλη κατάρτιση και προάγοντας νοοτροπία ασφάλειας και κατάλληλη κινητικότητα του εργατικού δυναμικού.
- Διασφάλιση ότι οι τοπικές κοινωνίες και η κοινωνία των πολιτών εν γένει συμμετέχουν και επωφελοούνται από την ανάπτυξη καινοτόμων δραστηριοτήτων (πχ. μέσω ναυτιλιακών συμπλεγμάτων συνεργασιών (clusters) και συνεργασίας με τους κοινωνικούς εταίρους).
- Ενθάρρυνση βελτίωσης συνθηκών εργασίας στα θαλάσσια επαγγέλματα.

Για την Προστασία του Περιβάλλοντος (ΠΠ)

- Εξασφάλιση Καλής Περιβαλλοντικής Κατάστασης της θάλασσας, προώθηση των στόχων των σχετικών Οδηγιών της ΕΕ.
- Ανάπτυξη ενός συνεκτικού δικτύου θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, με βάση την αρχή της Οικολογικής Προσέγγισης, και εξασφάλιση διατήρησης της βιοποικιλότητας με τις αντίστοιχα παρεχόμενες οικοσυστημικές υπηρεσίες.
- Αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από πλοία.

- Συνδυασμός προστασίας θαλάσσιου περιβάλλοντος με καταγραφή/τεκμηρίωση, προστασία, προβολή και ασφαλή διαχείριση των ενάλιων αρχαιοτήτων.
- Εξασφάλιση διατήρησης της φυσιογνωμίας των παράκτιων τοπίων και παράλληλη μέριμνα για μη αλλοίωση της πολιτιστικής ταυτότητας των τοπικών κοινωνιών.
- Αύξηση των γνώσεων για τη θάλασσα και προσβασιμότητα σε αυτές.
- Εφαρμογή κατάλληλων πρακτικών διαχείρισης, πρόληψης και προσαρμογής για ενίσχυση της ανθεκτικότητας των παράκτιων περιοχών, των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και των θαλάσσιων δραστηριοτήτων στις επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής.

Για τη Διακυβέρνηση (Δ)

- Εξασφάλιση συμβατότητας και συνέργειας των θαλάσσιων χρήσεων και συμπληρωματικότητάς τους με τις παράκτιες.
- Ενίσχυση της συνεργασίας και βελτίωση της θαλάσσιας διακυβέρνησης, προβλέποντας σαφείς και αποτελεσματικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων και διαβουλεύσεων με συντονισμό και διαφάνεια.
- Βελτίωση του προγραμματισμού για επενδύσεις.
- Εξασφάλιση συνοχής οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων.
- Προάσπιση της εθνικής ασφάλειας.
- Ενίσχυση διατομεακών συνεργασιών και ανταλλαγής καλών πρακτικών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

4. ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΥΔΑΤΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

4.1 ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Από την εμπειρία που έχει αποκτηθεί τόσο σε Ευρωπαϊκό (ΕΕ) όσο και σε Μεσογειακό (MAP/UNEP) επίπεδο και έχει διατυπωθεί τόσο σε επίσημα κείμενά τους όσο και σε αντίστοιχα χρηματοδοτούμενα προγράμματα, είναι σημαντικό να εξασφαλίζεται κατά την άσκηση ΘΧΣ η τήρηση των ακόλουθων αρχών:

4.1.1 Ολοκληρωμένη προσέγγιση – Συνοχή

Έχει ήδη διαπιστωθεί πριν αρκετά χρόνια η σημασία να εξασφαλίζεται ολοκληρωμένη προσέγγιση κατά τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη, προκειμένου να αποφεύγονται προβλήματα οφειλόμενα στην αποσπασματικότητα και να εξασφαλίζεται συνοχή/συνεκτικότητα των πολιτικών και κατά το δυνατόν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Αυτή υπήρξε η λογική για την επεξεργασία και έγκριση από την ΕΕ της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (ΟΘΠ), στα πλαίσια της οποίας προωθείται και ο ΘΧΣ.

Στόχος της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (βλ. *Ανακοίνωση ΕΕ 2009*) είναι να παρέχει μια συνεκτικότερη προσέγγιση των ζητημάτων που αφορούν τη θάλασσα, μέσω του αυξημένου συντονισμού μεταξύ διαφόρων τομέων πολιτικής. Η πολιτική αυτή επικεντρώνεται στα εξής:

- Ζητήματα που δεν εμπίπτουν στην πολιτική ενός μόνο τομέα, όπως π.χ. η «γαλάζια ανάπτυξη» (οικονομική ανάπτυξη που βασίζεται σε διάφορους θαλάσσιους τομείς).
- Ζητήματα που απαιτούν τον συντονισμό διαφόρων τομέων και φορέων, π.χ. γνώσεις για τη θάλασσα.

Ειδικότερα, η ΟΘΠ περιλαμβάνει τις εξής διατομεακές πολιτικές και εργαλεία:

- Γαλάζια ανάπτυξη.
- Δεδομένα και γνώσεις για τη θάλασσα.
- Θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός.
- Ολοκληρωμένη θαλάσσια επιτήρηση.
- Στρατηγικές για τις θαλάσσιες λεκάνες.

Στόχος της πολιτικής αυτής είναι να συντονίζει και όχι να υποκαθιστά πολιτικές για συγκεκριμένους θαλάσσιους τομείς.

Κύρια πλεονεκτήματα και λόγοι ύπαρξης της ΟΘΠ είναι τα ακόλουθα, σύμφωνα με τα Κοινοτικά κείμενα:

- Λαμβάνονται υπόψη οι αλληλεξαρτήσεις των κλάδων και των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων, που έχουν ως επίκεντρο τη θάλασσα. Ανεξάρτητα αν το θέμα αφορά τη ναυσιπλοΐα και τα λιμάνια, την αιολική ενέργεια, τη θαλάσσια έρευνα, την αλιεία ή τον τουρισμό, μια απόφαση σε έναν τομέα μπορεί να επηρεάσει όλους τους άλλους. Για παράδειγμα, η λειτουργία ενός υπεράκτιου αιολικού πάρκου μπορεί να προκαλέσει διαταραχές στη ναυσιπλοΐα, που με τη σειρά τους θα έχουν επιπτώσεις στα λιμάνια.
- Εξοικονομούνται χρόνος και χρήματα όταν ενθαρρύνονται οι Αρχές να ανταλλάσσουν στοιχεία διαφόρων τομέων πολιτικής, και να συνεργάζονται αντί να εργάζονται χωριστά για διάφορες πτυχές του ίδιου προβλήματος.
- Αναπτύσσεται στενή συνεργασία ανάμεσα στους ιθύνοντες σε διάφορους τομείς και σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης – εθνικές θαλάσσιες αρχές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, καθώς και διεθνείς αρχές, εντός και εκτός Ευρώπης. Πολλές χώρες αναγνωρίζουν αυτή την ανάγκη και στρέφονται προς μια πιο διαρθρωμένη και συστηματική συνεργασία

4.1.2 Οικοσυστημική προσέγγιση

Αποτελεί μια αρχή-οδηγό για τον ΘΧΣ, όπως έχει συμφωνηθεί στα πλαίσια του ΟΗΕ/UNEP, της Σύμβασης της Βαρκελώνης και του Οδικού Χάρτη για την Οικοσυστημική Προσέγγιση, που έχει υιοθετηθεί από τις Μεσογειακές χώρες. Η ίδια αρχή, με παρεμφερή χαρακτηριστικά, ενυπάρχει και στην Κοινοτική πολιτική (πχ. Οδηγία ΘΧΣ, Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά και Οδηγία Πλαίσιο για την Θαλάσσια Στρατηγική), καθώς και στη Σύμβαση του ΟΗΕ για τη Βιοποικιλότητα.

Η αρχή αυτή απορρέει από την αναγνώριση του γεγονότος ότι τα θαλάσσια οικοσυστήματα αποτελούν πηγή αγαθών (πχ. ψάρια/τροφή, όστρακα, άμμος, πετρελαιοειδή, αέριο, ορυκτά, άνεμος, ισχύς κυματισμού, ύλες για φάρμακα) και διευκολύνουν υπηρεσίες (πχ. ναυσιπλοΐα, αναψυχή, δέσμευση CO₂), που είναι αναγκαία για την κοινωνία. Εξάλλου, για χώρες όπως η Κύπρος, η θάλασσα έχει επίσης κοινωνική-πολιτιστική και ιστορική σημασία και αποτελεί πηγή γνώσης.

Τόσο στο Κοινοτικό όσο και στο Μεσογειακό πλαίσιο, έχουν υιοθετηθεί συγκεκριμένοι Δείκτες (συμβατοί και συχνά ταυτόσημοι μεταξύ τους), προκειμένου να ελέγχεται η εφαρμογή της αρχής, η πρόοδος και η εξασφάλιση «Καλής Περιβαλλοντικής Κατάστασης» (ΚΠΚ = GES). Η ΚΠΚ περιλαμβάνει τόσο την ποιότητα της θάλασσας και των ακτών, όσο και την ακεραιότητα των οικοσυστημάτων και την διατήρηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών. Επιπρόσθετα,

έχουν υιοθετηθεί συγκεκριμένοι Δείκτες που εφαρμόζονται και στη θάλασσα στα πλαίσια της Εθνικής Στρατηγικής και του Σχεδίου Δράσης για την Βιοποικιλότητα.

Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ) αποτελεί βασικό εργαλείο για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον σχεδιασμό και για την εφαρμογή της οικοσυστημικής προσέγγισης. Για αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία τα Θαλάσσια Χωροταξικά Σχέδια να εκπονούνται παράλληλα με την ΣΠΕ, που τα αφορά, ώστε η τελευταία να τροφοδοτείται έγκαιρα με το μέγιστο αριθμό δεδομένων και να εξασφαλίζεται ο αναπροσανατολισμός των Σχεδίων, αν κριθεί αναγκαίο.

4.1.3 Εξασφάλιση συμβατότητας χρήσεων της θάλασσας με εκτίμηση των σωρευτικών συνεπειών τους

Παρά την εκτενή έκταση του θαλάσσιου χώρου, όλο και περισσότερες δραστηριότητες διεκδικούν τη χρήση του, οι περισσότερες σε μικρότερη απόσταση από την ακτή για την ώρα. Βασικός λόγος για την προώθηση της Οδηγίας για τον ΘΧΣ στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) υπήρξε η ανάγκη να μην δημιουργούν οι δραστηριότητες ενός τομέα στο θαλάσσιο χώρο προβλήματα σε γεινιάζουσες δραστηριότητες άλλου ή άλλων τομέων. Βασική αρχή, λοιπόν, για την βιώσιμη και ορθολογική λειτουργία όλων των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων είναι να εξασφαλίζεται η συμβατότητά τους.

Υπάρχουν ήδη τεχνικά εργαλεία, που εκτιμούν τη συμβατότητα διαφορετικών θαλάσσιων χρήσεων και τους όρους μιας τέτοιας συμβατότητας (πχ. μήτρες συμβατότητας και/ή επικινδυνότητας, ανάλυση σωρευτικών επιπτώσεων). Και είναι σημαντικό να ελέγχεται σε επόμενη φάση αν οι όροι συμβατότητας τηρούνται κατά την εφαρμογή, καθώς οι αρνητικές σωρευτικές επιπτώσεις θα παρεμπόδιζαν την επίτευξη ΚΠΚ και την απρόσκοπτη λειτουργία των χωροθετημένων χρήσεων.

Ο ΘΧΣ αποτελεί το μέσο για τη χωροθέτηση των χρήσεων αυτών, ώστε να τηρούνται οι όροι συμβατότητας, να εξασφαλίζεται συμπληρωματικότητα (και πιθανά πολλαπλασιαστικά οφέλη από τη συνύπαρξη κάποιων πολλαπλών χρήσεων) και να αποφεύγονται οι συγκρούσεις, που θα είχαν αρνητικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες.

4.1.4 Πολλαπλές κλίμακες παρέμβασης

Ο ΘΧΣ ασκείται εκ των πραγμάτων σε τρεις διαστάσεις: στην επιφάνεια της θάλασσας, στη στήλη νερού και στον βυθό. Επιπρόσθετα, ασκείται, ή πρέπει να ασκείται, σε πολλαπλές κλίμακες παρέμβασης, με οριζόντια και κάθετη διάσταση.

Στην περίπτωση της Κύπρου ενδιαφέρουν 4 επίπεδα, με διαφορετική βαρύτητα το καθένα:

1) Διεθνές επίπεδο (Κοινοτικό και Μεσογειακό). Αφορά θέματα γενικών κατευθύνσεων και

αρχών μόνο και δεν υπεισέρχεται στον σχεδιασμό αυτόν καθαυτόν, που αποτελεί αρμοδιότητα κάθε χώρας.

- 2) Υπο-περιφερειακό επίπεδο (Ανατολική Μεσόγειος). Αφορά συνεργασίες για αποφυγή διασυνοριακών επιπτώσεων και ανταλλαγή καλών πρακτικών και υπάρχουν σχετικές πρόνοιες σε διεθνή κείμενα (Συμβάσεις, Οδηγίες). Μπορεί να εφαρμοστεί εφόσον υπάρχουν συνθήκες καλής γειτονίας με τις γύρω χώρες και διευκολύνεται σε περιπτώσεις ύπαρξης διμερών ή πολυμερών συμφωνιών, από κοινού οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας και/ή κήρυξης Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) χωρίς αμφισβήτηση.
- 3) Εθνικό επίπεδο. Η χώρα έχει πλήρη ευθύνη και αρμοδιότητα. Το επίπεδο αυτό καλείται να ρυθμίσει κυρίως η ΔΠ.
- 4) Υπο-εθνικό επίπεδο. Εμπίπτει στις αρμοδιότητες της χώρας, σε στενή συνεργασία κεντρικής διοίκησης και τοπικών αρχών. Για την γεωγραφική κλίμακα της Κύπρου, τυχόν διαφορές τοπικών συνθηκών ίσως επηρεάσουν τις πρόνοιες αντίστοιχων τοπικών θαλάσσιων χωροταξικών σχεδίων. Δεν εμφανίζεται, όμως, πιθανότητα διαφορετικής προσέγγισης σε επίπεδο στρατηγικό (σε αντίθεση με άλλες χώρες).

4.1.5 Προσαρμοστικότητα Σχεδιασμού

Καθώς ο ΘΧΣ είναι μια συνεχής διαδραστική διαδικασία, έχει σημασία να προβλεφθεί η προσαρμοστικότητα του σχεδιασμού λαμβάνοντας υπόψη κατεξοχήν τη δυναμική του φυσικού χώρου και τις πιθανές οικονομικές εξελίξεις, με μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη προοπτική. Σε πιο βραχυπρόθεσμο ορίζοντα έχουν σημασία και οι εποχιακές αλλαγές.

Μια από τις αβεβαιότητες που καλείται να διαχειριστεί με προβλέψεις προσαρμοστικότητας ο ΘΧΣ είναι και οι πιθανές επιπτώσεις από την Κλιματική Αλλαγή, ιδιαίτερα σε πιο ευάλωτες θαλάσσιες/παράκτιες περιοχές και σε πιο ευάλωτες θαλάσσιες δραστηριότητες. Το/-α θαλάσσιο/-α χωροταξικό/-ά σχέδιο/-α ενδεχομένως να χρειαστεί να προβλέψει/-ουν ζώνες και/ή ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση τέτοιων μελλοντικών επιπτώσεων.

Η Συστηματική Παρακολούθηση (Monitoring) και η Αξιολόγηση της κατάστασης και της προόδου αποτελούν σημαντικές συνοδευτικές δράσεις προκειμένου να εξασφαλίζονται τα κατάλληλα μέτρα προσαρμογής. Προς τούτο χρησιμοποιούνται και κατάλληλοι Δείκτες.

Συχνά οι εθνικές νομοθεσίες προβλέπουν αναθεώρηση των ΘΧΣχ σε τακτά χρονικά διαστήματα. Έχει σημασία, όμως, να μπορεί η Πολιτεία να παρέμβει και σε περίπτωση εκτάκτων γεγονότων.

Το γεγονός ότι η ΔΠ έχει χρονικό ορίζοντα δεκαετίας, και η αναθεώρησή της συμπίπτει με τον χρόνο αναθεώρησης της Εθνικής Στρατηγικής για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων

Περιοχών, αποτελεί θετική συγκυρία, η οποία θα πρέπει να αξιοποιηθεί για εξασφάλιση τόσο τυχόν συνολικών μέτρων προσαρμογής, όσο και ακόμα μεγαλύτερης συνέργειας μεταξύ πολιτικών και δράσεων για τον παράκτιο και τον θαλάσσιο χώρο.

4.1.6 Αλληλεπίδραση Ξηράς και Θάλασσας

Η κατανόηση και η αντιμετώπιση της αλληλεπίδρασης μεταξύ ξηράς και θάλασσας, και προς τις δύο κατευθύνσεις, είναι κρίσιμης σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη και διαχείριση τόσο των θαλάσσιων όσο και των παράκτιων περιοχών, καθώς και των δραστηριοτήτων που ασκούνται σε αυτές.

Η αειφόρος διαχείριση και χρήση των παράκτιων ζωνών πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη σημασία των παράκτιων οικοσυστημάτων, τη ποικιλότητα των δραστηριοτήτων, αναπτύξεων και χρήσεων (οικιστικές, τουριστικές και άλλες) και τις επιπτώσεις τους στο θαλάσσιο και παράκτιο χώρο.

Η ανάλυση της Αλληλεπίδρασης Ξηράς και Θάλασσας (Land-Sea Interactions, LSI) δεν αποτελεί αυτόνομη δράση αλλά θεωρείται ως αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας σχεδιασμού θαλάσσιων και παράκτιων περιοχών, όπως προβλέπεται τόσο από την Οδηγία για τον ΘΧΣ της ΕΕ όσο και από το Μεσογειακό Πρωτόκολλο για Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών (ΟΔΠΠ).

Η LSI μελετάται και αντιμετωπίζεται σε τρία επίπεδα:

- 1) Στο επίπεδο διαδραστικότητας των φυσικών στοιχείων και της δυναμικής τους.
- 2) Στο επίπεδο αλληλεπίδρασης μεταξύ χρήσεων/δραστηριοτήτων και θαλάσσιου ή παράκτιου χώρου.
- 3) Στο επίπεδο σχεδιασμού για τον χερσαίο και τον θαλάσσιο χώρο.

Αποτέλεσμα τέτοιων αλληλεπιδράσεων αποτελεί η διάβρωση, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας (Sea Level Rise, SLR), οι πιέσεις στο περιβάλλον (κάποιες φορές και στις τοπικές κοινωνίες) της ξηράς από θαλάσσιες δραστηριότητες και το αντίστροφο, η αναγκαία συνοχή και συμβατότητα σχεδιασμού για τον χερσαίο και το θαλάσσιο χώρο στην ίδια παράκτια περιοχή κλπ.

Είναι φανερό ότι κατά την εκτίμηση της LSI δεν προσμετρώνται μόνον οι παράκτιες δραστηριότητες και χρήσεις, αλλά και εκείνες που υφίστανται μεν σε εσωτερικές χερσαίες περιοχές, έχουν όμως συνέπειες στον θαλάσσιο χώρο (κάποιες φορές μέσω της απόρριψης/ρύπανσης διά των υδρολογικών λεκανών).

Η χαρτογράφηση των ροών και των πιέσεων αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για τον εντοπισμό και την εκτίμηση της LSI σε κάθε περιοχή.

Η αειφόρος διαχείριση και χρήση των παράκτιων ζωνών πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη σημασία των παράκτιων οικοσυστημάτων, τη ποικιλότητα των δραστηριοτήτων, αναπτύξεων και χρήσεων (οικιστικές, Τουριστικές και άλλες) και τις επιπτώσεις τους στο θαλάσσιο και παράκτιο χώρο.»

4.2 ΚΥΡΙΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥΣ

4.2.1 Ολοκληρωμένη προσέγγιση – Συνοχή

Όπως αναφέρθηκε και στο υποκεφάλαιο 4.1, η Ολοκληρωμένη προσέγγιση αποτελεί αρχή για τον ΘΧΣ, αλλά και συνάμα πρόκληση. Η εφαρμογή στην πράξη της ολοκληρωμένης προσέγγισης, που αποτελεί βασικό στόχο και του Μεσογειακού Πρωτοκόλλου ΟΔΠΠ, δεν είναι προφανής και αποτελεί μια μεγάλη πρόκληση, καθώς οι φορείς και οι κοινωνικο-οικονομικές ομάδες εξακολουθούν να θεωρούν ευκολότερο το να προωθούν τις τομεακές πολιτικές και τα ενδιαφέροντά τους. Όμως, η συνεργασία, η συμπληρωματικότητα και η συνέργεια, που χαρακτηρίζουν την ολοκληρωμένη προσέγγιση, είναι αυτές που μπορούν να εξασφαλίσουν μεγαλύτερο αμοιβαίο όφελος για όλους (win-win), ακόμα και αν η διαδικασία εμφανίζεται λίγο πιο πολύπλοκη λόγω των αναγκαίων διαβουλεύσεων.

4.2.2 Επιπτώσεις Κλιματικής Αλλαγής

Η Κλιματική Αλλαγή και η προσαρμογή στις επιπτώσεις της τόσο στον θαλάσσιο χώρο όσο και, πολλαπλάσια, στον ευαίσθητο παράκτιο χώρο αποτελεί μια μεγάλη, εξελισσόμενη και επικαλύπτουσα τα υπόλοιπα πρόκληση. Η αναμενόμενη αύξηση της θερμοκρασίας των ωκεανών και θαλασσών, η οξύνισή τους και η άνοδος της στάθμης της θάλασσας (SLR) θα αλλάξουν τις παρούσες συνθήκες του θαλάσσιου χώρου και θα οδηγήσουν σε ανακατανομή θαλάσσιων (και παράκτιων) οικοσυστημάτων, αγαθών και υπηρεσιών.

Οι θαλάσσιες χρήσεις που εξαρτώνται από τις παρούσες συνθήκες θα υποστούν συνέπειες και αλλαγές, επίσης. Μεταξύ των πιο ευάλωτων δραστηριοτήτων έναντι της Κλιματικής Αλλαγής περιλαμβάνονται και η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες.

Επιπρόσθετα, κάποια ήδη υφιστάμενα προβλήματα (πχ. διάβρωση, τρωτότητα/ευπάθεια προστατευόμενων οικοσυστημάτων) πιθανόν θα επιδεινωθούν λόγω Κλιματικής Αλλαγής και θα χρειαστούν πρόσθετα μέτρα αντιμετώπισης και διαχείρισής τους στα πλαίσια του σχεδιασμού.

Το να ενσωματωθεί, λοιπόν, η παράμετρος της Κλιματικής Αλλαγής στον ΘΧΣ καθώς και στην ΣΠΕ εκάστου σχεδίου αποτελεί σημαντικό βήμα για να εξασφαλιστεί η αναγκαία ευελιξία και προσαρμοστικότητα των σχεδίων, καθώς και η έγκαιρη και αποτελεσματική λήψη μέτρων όταν απαιτείται.

Επιχειρησιακές προσεγγίσεις για την ενίσχυση της ευελιξίας, όπως ο έγκαιρος σχεδιασμός, δυναμική διαχείριση ή ζώνωση του θαλάσσιου χώρου, πρέπει να εντοπισθούν και εφαρμοστούν το γρηγορότερο. Φυσικά, η αποτελεσματικότητα είναι μεγαλύτερη αν εφαρμόζεται στον ΘΧΣ η αρχή της Προσαρμοστικότητας στις αβεβαιότητες, που αναφέρθηκε

στην ενότητα 4.1.5.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στα πλαίσια της συμβολής της στην αντιμετώπιση του παγκόσμιου αυτού προβλήματος, και προκειμένου να γίνει κλιματικά ουδέτερη μέχρι το 2050, υιοθέτησε τον Δεκέμβριο του 2019 μια νέα πολιτική: Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (Green Deal) παρέχει έναν χάρτη πορείας με δράσεις που (α) θα ενισχύσουν την αποδοτική χρήση των πόρων με τη μετάβαση σε μια καθαρή, κυκλική οικονομία, και (β) θα αποκαταστήσουν τη βιοποικιλότητα και θα μειώσουν τη ρύπανση. Τα κράτη μέλη της ΕΕ δεσμεύτηκαν να προσαρμόσουν τις αντίστοιχες πολιτικές τους στο νέο αυτό πλαίσιο.

4.2.3 Διασυνοριακές επιπτώσεις και συνεργασία

Η ηθική υποχρέωση κάθε χώρας να προλαμβάνει και αποφεύγει αρνητικές επιπτώσεις των αναπτυξιακών της επιλογών και δραστηριοτήτων επί των γειτονικών χωρών έχει αποτυπωθεί σε διεθνή νομικά κείμενα (πχ. Κοινοτικές Οδηγίες, Σύμβαση Βαρκελώνης, Μεσογειακό Πρωτόκολλο ΟΔΠΠ). Οι χώρες καλούνται, επίσης, όπου είναι δυνατόν, να διαβουλευονται και να συνεργάζονται με τις γειτονικές χώρες σε περίπτωση που αναμένονται επιπτώσεις και πρέπει να ληφθούν μέτρα – τουλάχιστον στα πλαίσια της διαβούλευσης για ΣΠΕ. Πχ. τα έργα για την κατασκευή ή διεύρυνση λιμενικών εγκαταστάσεων σε μία χώρα, χωρίς κατάλληλο σχεδιασμό, θα μπορούσε να έχει επιπτώσεις στην υδροδυναμική της γειτονικής χώρας και να απομακρυνθεί η άμμος από τις παραλίες κολύμβησης με αρνητική συνέπεια στην ποιότητα ζωής των κατοίκων και στον τουρισμό της δεύτερης. Ή, κάποιες υπεράκτιες εγκαταστάσεις της μιας θα μπορούσαν να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην αλιεία της άλλης χώρας.

Σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν σχέσεις καλής γειτονίας και μεγαλύτερη γεωγραφική εγγύτητα, οι χώρες συνεργάζονται στενά κατά τον σχεδιασμό και εκπονούν κοινά ή συμπληρωματικά Θαλάσσια Χωροταξικά Σχέδια με συνοχή (πχ. Βαλτική, Βόρεια Θάλασσα), ή επεξεργάζονται κοινό πλαίσιο πολιτικής ΘΧΣ και αναζήτησης αντίστοιχων χρηματοδοτήσεων (Αδριατική-Ιόνιο). Σε περιπτώσεις καλών σχέσεων, υπάρχουν και παραδείγματα όπου οι χώρες δεν έχουν συμφωνήσει μεν για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας τους και έχουν διεκδικήσεις, αλλά συνεργάζονται σε επιστημονικό επίπεδο για σχεδιασμό συμβατών δράσεων στην κρίσιμη θαλάσσια περιοχή (πχ. Γαλλία-Ισπανία, Κροατία-Σλοβενία). Σε περιπτώσεις ύπαρξης καλών σχέσεων, οι γειτνιάζουσες χώρες μπορούν να συνεργαστούν αποτελεσματικά και για τον έλεγχο παράνομης αλιείας ή μετανάστευσης, που θα προκαλούσε – πέραν των νομικών θεμάτων – και πιέσεις δύσκολα διαχειρίσιμες επί των αλιευτικών αποθεμάτων ή των παράκτιων περιοχών.

Σε περίπτωση μη ύπαρξης σταθερών σχέσεων καλής γειτονίας, η διμερής Διασυνοριακή Συνεργασία αποτελεί μια πρόκληση. Καλό κλίμα στην πολυμερή Διασυνοριακή Συνεργασία (πχ. Σύμβαση της Βαρκελώνης, πλαίσιο ΟΗΕ) που εμπλέκει τις δύο χώρες μπορεί να αποβεί

βοηθητικό, καθώς συμβάλλει στη δημιουργία σχέσεων ήρεμης συνεργασίας τουλάχιστον μεταξύ εκπροσώπων υπηρεσιών και εμπειρογνομόνων. Μια καλή συνεργασία με τρίτη γείτονα χώρα, με την οποία υφίστανται προϋποθέσεις (πχ. για το CAMP Κύπρου-Ισραήλ), θα μπορούσε να αποτελέσει καλό προηγούμενο για μελλοντική διεύρυνση διασυνοριακών συνεργασιών στον τομέα του ΘΧΣ με βάση καλές πρακτικές. Θα μπορούσε να διερευνηθεί αν η διασυνοριακή συνεργασία είναι ευκολότερη σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης.

Επίσης, θα πρέπει να προωθηθεί η συνεργασία με τις Βρετανικές Βάσεις για εξασφάλιση συμβατότητας και συνέργειας θαλάσσιων χρήσεων και έργων στα πλαίσια των αρχών και κατευθύνσεων της ΔΠ.

4.2.4 Στροφή της ΕΕ σε βιώσιμες επενδύσεις

Όπως αναφέρεται στην πολιτική συμφωνία, που επιτεύχθηκε στην ΕΕ τον Δεκέμβριο 2019 (14970/19 ADD 1), η βιώσιμη ανάπτυξη ανέκαθεν αποτελούσε κεντρικό στοιχείο του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος και οι Συνθήκες της ΕΕ υπογραμμίζουν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές της διαστάσεις. Η βιώσιμη ανάπτυξη και η ασφαλής μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία με μηδενικό αποτύπωμα άνθρακα και ανθεκτική στην Κλιματική Αλλαγή, με επάρκεια φυσικών πόρων, είναι το κλειδί για την εξασφάλιση μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της ΕΕ.

Η συνεργασία στις δράσεις για το Κλίμα, η συνεισφορά στην επίτευξη των Παγκόσμιων Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals - SDGs), η μέτρηση του αντικτύπου των πρωτοβουλιών αειφορίας και η ενίσχυση της διαφάνειας αποτελούν πεδία κοινής δράσης για ολοένα περισσότερες επιχειρήσεις, οποιουδήποτε μεγέθους και κλάδου και σε όποια γωνιά της γης και αν βρίσκονται.

Επομένως, οι επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν στην Κύπρο στο εξής, τόσο στον θαλάσσιο χώρο όσο και για κάθε τομέα γενικά, θα πρέπει να εμφορούνται από την προοπτική της βιώσιμης ανάπτυξης, ειδικά αν αποσκοπούν σε ενίσχυση, άμεση ή έμμεση, από Κοινοτικά χρηματοδοτικά εργαλεία αλλά και από χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

4.3 ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Για την υλοποίηση τόσο του Οράματος για τα θαλάσσια ύδατα της Κύπρου όσο και των προαναφερθέντων Στρατηγικών Κατευθύνσεων και Στρατηγικών Στόχων οι οποίοι εξειδικεύονται βάσει των συνιστωσών της βιώσιμης ανάπτυξης, εντοπίζονται και οι ακόλουθοι Ειδικοί στόχοι ανά αναπτυξιακό τομέα¹⁶, για την υλοποίηση των οποίων οι αρμόδιες Υπηρεσίες έχουν ήδη στρατηγικές, πολιτικές και προγράμματα ή δράσεις σε εξέλιξη:

Αλιεία και Υδατοκαλλιέργεια

- Ενθάρρυνση βιώσιμων αλιευτικών δραστηριοτήτων. (ΓΟ)
- Στήριξη της έρευνας και καινοτομίας στον τομέα των υδατοκαλλιεργειών. (ΓΟ)
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, αποδοτικότητας και παραγωγικότητας της Κυπριακής υδατοκαλλιέργειας. (ΓΟ)
- Στήριξη της ανάπτυξης γαλάζιας βιοτεχνολογίας, με ισότιμη κατανομή οφελών από τη χρήση γενετικών πόρων. (ΓΟ, ΠΠ)

Ενέργεια

- Ορθολογική και βιώσιμη αξιοποίηση των δυνητικών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων της Κυπριακής ΑΟΖ. (ΓΟ)
- Μετατροπή της Κύπρου σε ενεργειακό κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου. (ΓΟ)
- Αύξηση παραγωγής και εξασφάλιση διαθεσιμότητας ενέργειας. (ΓΟ, ΚΣ)
- Αξιοποίηση των θαλάσσιων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, έχοντας υπόψη και το 'Green Deal' της Ε.Ε. για μηδενικές εκπομπές ρύπων μέχρι το 2050. (ΓΟ, ΠΠ)
- Μεγιστοποίηση των ευκαιριών καινοτομίας. (ΓΟ)
- Ενθάρρυνση ανάπτυξης νέων (πράσινων) τεχνολογιών για ασφαλή και βιώσιμη εκμετάλλευση θαλάσσιων ορυκτών κοιτασμάτων. (ΓΟ, ΠΠ)
- Διασύνδεση του ενεργειακού συστήματος της Κύπρου με τα διευρωπαϊκά δίκτυα ενέργειας και τα δίκτυα τρίτων χωρών (π.χ. τομείς φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού). (ΓΟ, Δ)
- Μη αλλοίωση της πολιτιστικής ταυτότητας των τοπικών κοινωνιών. (ΚΣ)

Θαλάσσιος και Παράκτιος Τουρισμός

- Στήριξη ενός άκρως διαφοροποιημένου και βιώσιμου θαλάσσιου και παράκτιου τουρισμού

¹⁶ Η παράθεση τους γίνεται με ουδέτερη προσέγγιση, χωρίς ιεράρχηση και σε αλφαβητική σειρά. Σε παρένθεση αποτυπώνεται η συσχέτιση με τις συνιστώσες της βιώσιμης ανάπτυξης όπως περιγράφονται στην ενότητα 3.3.

(σύμφωνα με την εγκεκριμένη Εθνική Στρατηγική Τουρισμού 2020-2030). (ΓΟ, ΚΣ)

- Προβολή εναλλακτικών μορφών παράκτιου τουρισμού με άξονα θαλάσσιες δραστηριότητες ως αποτέλεσμα της αλληλεξάρτησης ξηράς-θάλασσας (πχ, πανηγύρεις αλιείας, τονισμός πολιτιστικής ταυτότητας), για αύξηση της ελκυστικότητας της Κύπρου ως προορισμού. (ΓΟ, ΚΣ)
- Μεγιστοποίηση των ευκαιριών καινοτομίας. (ΓΟ)
- Μη αλλοίωση της πολιτιστικής ταυτότητας των τοπικών κοινωνιών. (ΚΣ)

Ναυτιλία - Λιμένες

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. (ΓΟ)
- Μεγιστοποίηση των ευκαιριών καινοτομίας. (ΓΟ)
- Στήριξη της ολοκληρωμένης θαλάσσιας επιτήρησης. (ΠΠ, Δ)
- Διασφάλιση της καθαριότητας, της προστασίας και της ασφάλειας των θαλασσών. (ΠΠ)

Επιπρόσθετα από τους προαναφερόμενους ειδικούς στόχους ανά αναπτυξιακό τομέα, για την περαιτέρω υλοποίηση του Οράματος και των Στρατηγικών Κατευθύνσεων και Στρατηγικών Στόχων όσον αφορά στην **περιβαλλοντική και κοινωνική-πολιτισμική διάσταση**, εντοπίζονται οι ακόλουθοι πρόσθετοι Ειδικοί στόχοι, όπως προκύπτουν από τις πολιτικές και τα προγράμματα των αρμόδιων κρατικών Υπηρεσιών:

- Διαχείριση και προστασία των περιοχών του Δικτύου Natura 2000 και προστασία των θαλάσσιων απειλούμενων ειδών και των ενδιαιτημάτων τους.
- Έλεγχος και πρόληψη της ρύπανσης των νερών και του εδάφους από την λειτουργία εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων και, γενικά, από οποιαδήποτε δραστηριότητα που μπορεί ή τείνει να ρυπάνει τα νερά και το έδαφος, ιδιαίτερα στον παράκτιο χώρο.
- Διασφάλιση καλής ποιότητας των νερών κολύμβησης.
- Προστασία των παράκτιων ζωνών από την διάβρωση, λαμβάνοντας υπόψη και τις πιθανές συνέπειες της Κλιματικής Αλλαγής, την πιθανή άνοδο της στάθμης της θάλασσας, καθώς και τις Αλληλεπιδράσεις Ξηράς-Θάλασσας.
- Προστασία και διαχείριση ενάλιων αρχαιοτήτων.

Τέλος, για την υλοποίηση όλων των παραπάνω Γενικών και Ειδικών Στόχων, ως **οριζόντιος στόχος** επισημαίνεται η σημασία έγκαιρου **προσανατολισμού των επενδύσεων** για κάθε επιμέρους αναπτυξιακό τομέα με τρόπο ώστε να συμβάλλουν πράγματι στην **βιώσιμη ανάπτυξη**, δεδομένης της νέας πολιτικής της ΕΕ για Πράσινη Συμφωνία και ταξινόμια των επενδύσεων, που θα θεωρούνται «αειφόρες» και θα έχουν πιθανότητα Κοινοτικής

χρηματοδότησης.

4.4 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Η ΔΠ αποτελεί, όπως αναφέρθηκε στην αρχή, το στρατηγικό πλαίσιο, που ορίζει τις προτεραιότητες και τις κατευθύνσεις για τον ΘΧΣ και κατ' επέκταση για το ΘΧΣχ, το οποίο θα εκπονηθεί στη συνέχεια για την Κύπρο, προκειμένου να υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με την Οδηγία 2014/89/ΕΕ για το ΘΧΣ.

Η ΔΠ λαμβάνει υπόψη την αξιολόγηση των πολιτικών και προτεραιοτήτων των κύριων θαλάσσιων αναπτυξιακών τομέων, και της προσπάθειας για αύξηση των κοινωνικών ωφελειών, με παράλληλο σεβασμό στο θαλάσσιο περιβάλλον, ώστε να υπάρχει συνέργεια όλων των δράσεων στο πλαίσιο μιας βιώσιμης ανάπτυξης της Κύπρου.

Ως συνέπεια όλων των προηγούμενων, για την προετοιμασία χωρικής οργάνωσης των θαλάσσιων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων και χρήσεων της Κύπρου μέσω του ΘΧΣ και κατ' επέκταση του ΘΧΣχ, που θα εκπονηθεί με πολυεπιστημονική συνεργασία, τίθενται οι ακόλουθες οικονομικές-κοινωνικές και περιβαλλοντικές-πολιτισμικές προτεραιότητες:

4.4.1 Οικονομικές - Κοινωνικές προτεραιότητες

Καταγράφονται με ουδέτερη προσέγγιση, χωρίς ιεράρχηση, οι ακόλουθες οικονομικές-κοινωνικές προτεραιότητες:

- **Αξιοποίηση των αποθεμάτων υδρογονανθράκων.** Η άντλησή τους από περιοχές στην Κυπριακή ΑΟΖ θα μειώσει την εξάρτηση από εισαγωγές, θα συμβάλει σημαντικά στη μείωση του αποτυπώματος άνθρακα και θα αυξήσει μακροπρόθεσμα τα έσοδα της χώρας. Οι σχετικές υπεράκτιες δράσεις, επομένως, αποτελούν εθνική προτεραιότητα και δεν μπορούν να ασκηθούν παρά μόνον όπου υφίστανται οι αντίστοιχοι φυσικοί πόροι, παρότι η τεχνολογία δίνει μικρά περιθώρια ευελιξίας ως προς την ακριβή θέση των εγκαταστάσεων άντλησης/παραγωγής. Παρότι η διαδικασία βρίσκεται ακόμα στο στάδιο της έρευνας, στο ΘΧΣχ θα πρέπει να ληφθεί υπόψη εκεί όπου είναι εφικτό η λειτουργία εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων και συνοδευτικών εγκαταστάσεων (πχ. αποθήκευση αποθεμάτων, σταθμούς μεταφοράς, αγωγούς κλπ.).
- **Προστασία του υφιστάμενου δικτύου υποθαλάσσιων καλωδίων** στην Κυπριακή ΑΟΖ, που εξασφαλίζει τη λειτουργία βασικών υποδομών (πχ. ηλεκτρισμός, τηλεπικοινωνίες). Παράλληλα, η πρόβλεψη για μελλοντικές υποδομές που έχουν εγκριθεί στα πλαίσια διεθνούς συνεργασίας για την ενέργεια, όπως η τοποθέτηση του υποθαλάσσιου καλωδίου μεταφοράς ρεύματος υψηλής τάσης του ΕΚΕ για την ηλεκτρική διασύνδεση των συστημάτων Ισραήλ, Κύπρου και Κρήτης «EuroAsia Interconnector», η τοποθέτηση του υποθαλάσσιου ηλεκτρικού καλωδίου μεταφοράς ρεύματος υψηλής τάσης του έργου «EuroAfrica Interconnector» για την ηλεκτρική διασύνδεση των συστημάτων της Αιγύπτου,

Κύπρου και Κρήτης και η κατασκευή του αγωγού «EastMed» του ΕΚΕ που θα μεταφέρει φυσικό αέριο από υπεράκτια κοιτάσματα στην Κύπρο και το Ισραήλ, στην Ελλάδα.

- **Ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών.** Το ΘΧΣχ θα πρέπει να λάβει υπόψη τους σχεδιασμούς για τη μελλοντική ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών, όπως την όδευση υποθαλάσσιων καλωδίων ηλεκτρισμού (π.χ. ΕΚΕ «EuroAsia Interconnector» και έργο «EuroAfrica Interconnector») και υποθαλάσσιων αγωγών φυσικού αερίου (πχ. ΕΚΕ «EastMed»), καθώς και την προστασία τους.
- **Ανάπτυξη υπεράκτιων εγκαταστάσεων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.** Η χωροθέτηση και λειτουργία υπεράκτιων εγκαταστάσεων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (εάν υπάρχει κατάλληλο αιολικό δυναμικό ή κυματική ενέργεια), λαμβάνοντας υπόψη και την αλληλεπίδραση τους με αντίστοιχα έργα στη ξηρά. Η υλοποίηση έργων ΑΠΕ θα μπορούσε να συμβάλει στη μείωση της εξάρτησης από ορυκτά καύσιμα, στη μείωση του αποτυπώματος άνθρακα και στην αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής και των επιπτώσεών της.
- **Ασφάλεια ναυσιπλοΐας.** Η ασφάλεια της ναυσιπλοΐας και η εξασφάλιση των αναγκαίων υποδομών υποστήριξης (πχ. λιμενικές εγκαταστάσεις και λιμενικές περιοχές) είναι μείζονος σημασίας. Το ΘΧΣχ θα πρέπει να έχει τις αναγκαίες χωρικές προβλέψεις για τη λειτουργία των δραστηριοτήτων αυτών και τις μελλοντικές επεκτάσεις που θα κριθούν αναγκαίες, λαμβάνοντας υπόψη τους διαδρόμους ναυσιπλοΐας, τα υφιστάμενα και προγραμματιζόμενα λιμάνια και μαρίνες.
- **Ενίσχυση του θαλάσσιου και παράκτιου τουρισμού.** Δεδομένης της σημασίας του Παράκτιου Τουρισμού, το ΘΧΣχ θα πρέπει να προβλέψει χώρους θαλάσσιας αναψυχής σε συσχέτιση με τις χερσαίες τουριστικές εγκαταστάσεις και σε συνδυασμό όπου κριθεί σκόπιμο και δυνατόν με άλλες συμβατές θαλάσσιες χρήσεις (πχ. τουριστική αλιεία, καταδύσεις σε επιλεγμένους χώρους με ενάλιες αρχαιότητες ή τεχνητούς υφάλους). Ο θαλάσσιος τουρισμός (πχ. κρουαζιέρες, ιστιοπλοΐα) μπορεί να συνδυαστεί με τον παράκτιο τουρισμό κατά προτίμηση ήπιας μορφής, από τον οποίο επωφελούνται περισσότερο οι τοπικές κοινωνίες, προβάλλοντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε περιοχής και συμβάλλοντας με οργανωμένο τρόπο στην ευαισθητοποίηση ως προς το περιβάλλον.
- **Προστασία της αλιείας και ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας.** Η Αλιεία μπορεί να είναι συμβατή με αρκετές άλλες θαλάσσιες χρήσεις, αλλά τα αλιεύματα μπορεί να επηρεαστούν σημαντικά από κάποιες θαλάσσιες δραστηριότητες και να μετακινηθούν από τους βιοτόπους τους, κάποιες φορές με επιπτώσεις στις τοπικές κοινωνίες. Το ΘΧΣχ θα πρέπει να προβλέψει περιοχές συνύπαρξης χρήσεων και τους όρους για αμοιβαίο όφελος. Η Υδατοκαλλιέργεια είναι επίσης συναφής τομέας με προοπτική εξαγωγών και κοινωνικο-

οικονομικού οφέλους για τη χώρα. Το ΘΧΣχ θα πρέπει να προβλέψει κατάλληλους χώρους για τη χωροθέτηση των μονάδων αυτών, λαμβάνοντας υπόψη και τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις, με προοπτικές ανάπτυξης του τομέα τα επόμενα χρόνια, με τις αναγκαίες χερσαίες υποδομές συνδυαζόμενες για περισσότερες μονάδες όπου αυτό είναι δυνατόν, με ρυθμίσεις για συμβατές χρήσεις, αλλά και με αναγκαίους όρους για αποφυγή ρύπανσης ή υποβάθμισης του περιβάλλοντος (πχ. ελάχιστα αναγκαία βάθη για αποφυγή επιπτώσεων στα λιβάδια Ποσειδωνίας).

4.4.2 Περιβαλλοντικές – Πολιτισμικές προτεραιότητες

Καταγράφονται με ουδέτερη προσέγγιση, χωρίς ιεράρχηση, οι ακόλουθες περιβαλλοντικές - πολιτισμικές προτεραιότητες:

- **Προστασία των Προστατευόμενων Περιοχών:** οι χωροταξικές ρυθμίσεις θα πρέπει να διασφαλίσουν την προστασία των ήδη κηρυγμένων Προστατευόμενων Περιοχών, των γεωμορφολογικών σχηματισμών ιδιαίτερης σημασίας, καθώς και των βιοτόπων των θαλασσίων προστατευόμενων ειδών, προβλέποντας όπου χρειαστεί και συνεκτικούς διαδρόμους μεταξύ τους και περιμετρικές ζώνες (buffer zones). Η οποιαδήποτε ανάπτυξη δεν θα πρέπει να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον και τις παρεχόμενες οικοσυστημικές υπηρεσίες. Αν κατ' εξαίρεση δεν μπορέσουν να αποφευχθούν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις με εναλλακτική χωροθέτηση χρήσεων, τότε θα πρέπει να προβλεφθούν κατάλληλα μέτρα περιβαλλοντικής αντιστάθμισης και εξισορρόπησης.
- **Προστασία των θαλάσσιων υδάτων από ρύπανση.** Οι κίνδυνοι θαλάσσιας ρύπανσης είναι υπαρκτοί από μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων τόσο στη θάλασσα όσο και στον χερσαίο παράκτιο χώρο. Ο ΘΧΣ θα πρέπει να λάβει υπόψη τις δεσμεύσεις της Κύπρου έναντι τόσο των σχετικών Οδηγιών της ΕΕ¹⁷ όσο της Σύμβασης της Βαρκελώνης και των συναφών Πρωτοκόλλων της, που έχουν κυρωθεί με αντίστοιχους νόμους. Οι προτεινόμενες χωροταξικές λύσεις θα πρέπει να συμβάλλουν στην υλοποίηση των επιμέρους δεσμεύσεων όσο περισσότερο είναι δυνατόν.
- **Βελτίωση ποιότητας ατμόσφαιρας.** Συνυπολογισμός πιθανών αρνητικών επιπτώσεων δραστηριοτήτων στην ποιότητα της ατμόσφαιρας δεδομένου ότι υπάρχουν θαλάσσιες (πχ. ναυσιπλοΐα, πλατφόρμες υδρογονανθράκων κλπ.) αλλά και παράκτιες δραστηριότητες (λειτουργία λιμένων, μαρίνων κλπ.), που συμβάλλουν στην ατμοσφαιρική ρύπανση. Η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα συνέβαλλε στη μείωση του προβλήματος.

¹⁷ Κατ' εξοχήν της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Ύδατα, της Οδηγίας για τα Ύδατα Κολύμβησης και της Οδηγίας Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική, καθώς και των τυχόν αποφάσεων, που απορρέουν από αυτές.

- **Άμβλυση αρνητικών επιπτώσεων του θορύβου στο θαλάσσιο περιβάλλον.** Συνυπολογισμός για αποφυγή και έλεγχο των αρνητικών επιπτώσεων του θορύβου στο θαλάσσιο περιβάλλον, καθώς μπορεί να επηρεάσει αρνητικά ευαίσθητα θαλάσσια είδη αλλά και ανθρώπους. Υπάρχουν σχετικοί δείκτες στα πλαίσια της Οδηγίας Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική. Εκτιμώντας τους κινδύνους, θα πρέπει να επιλεγούν κατά το σχεδιασμό οι κατάλληλες χωροταξικές λύσεις και/ή ρυθμίσεις λειτουργίας των σχετικών δραστηριοτήτων και χρήσεων.
- **Συνυπολογισμός επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής στην Κύπρο.** Οι επιπτώσεις αυτές έχουν εκτιμηθεί από την Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή για αντιμετώπισή τους. Στα πλαίσια αυτά περιλαμβάνονται πλημμύρες, επιπτώσεις στην ποσότητα και ποιότητα των παράκτιων επιφανειακών υδάτων, αύξηση της θερμοκρασίας των θαλάσσιων υδάτων, καθώς και άνοδος της στάθμης της θάλασσας. Κατά την εκπόνηση του ΘΧΣχ θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατάλληλα μέτρα προσαρμογής στους τομείς του Τουρισμού (π.χ. οργάνωση εναλλακτικών και ευέλικτων μορφών τουρισμού), των Υποδομών (π.χ. Λιμένων και Μαρίνων), της Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, αλλά και των εγκαταστάσεων για την εξασφάλιση επάρκειας και ποιότητας υδάτινων πόρων (π.χ. αφαλατώσεων), λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής.
- **Συνυπολογισμός διάβρωσης και αλλοίωσης των ευαίσθητων ακτών.** Λόγω της ανόδου της στάθμης της θάλασσας και των άλλων συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, παρουσιάζονται φαινόμενα διάβρωσης και αλλοίωσης των ακτών. Μια τέτοια υποβάθμιση, πέραν της αισθητικής και πολιτιστικής σημασίας της, θα μπορούσε να έχει και οικονομικές επιπτώσεις λόγω ζημιών και της ανάγκης δημιουργίας τεχνικών έργων προστασίας κι αποκατάστασης. Κατάλληλες χωροταξικές λύσεις μπορούν να μειώσουν τις αρνητικές συνέπειες (πχ. αποφυγή εγκατάστασης δραστηριοτήτων σε περιοχές με φύκια ή αμμοθίνες που μπορούν να προκαλέσουν καταστροφή τους, καθώς τα φύκια και οι αμμοθίνες προστατεύουν με φυσικό τρόπο την ακτή από διάβρωση). Στο ΘΧΣχ θα πρέπει, επίσης, να προβλεφθούν μέτρα μείωσης γεωμορφολογικών αλλαγών (πχ. μεταφορά ιζημάτων ή άμμου) που μπορούν να προκληθούν από την ύπαρξη κάποιων παράκτιων και θαλάσσιων χρήσεων (πχ. εκσκαφές για λιμενικές εγκαταστάσεις και μαρίνες).
- **Προστασία των παρακτίων και θαλασσίων Τοπίων.** Η προστασία τους θα πρέπει να συνάδει με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο¹⁸, καθώς και της Πολιτιστικής/ Ιστορικής

---

¹⁸ Σχετικός είναι ο περί της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο (Κυρωτικός) Νόμος του 2006 (Ν. 4(III)/2006).

Κληρονομιάς¹⁹ (ενάλιες αρχαιότητες, κτίρια, μνημεία, χώροι με ειδική ιστορική σημασία), όπου αυτά υπάρχουν και αναλόγως της σημασίας τους και του κινδύνου απώλειάς τους. Η μεθοδολογία «Εκτίμηση του Χαρακτήρα των Τοπίων»²⁰, καθώς και η αξιολόγηση αντιστοίχως από την αρμόδια Υπηρεσία, θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν για τον σκοπό αυτό, προκειμένου να τεκμηριωθεί τυχόν ανάγκη εναλλακτικής χωροθέτησης θαλάσσιων χρήσεων.

---

¹⁹ Η ΚΔ επικύρωσε τη Διεθνή Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς το 1975.

²⁰ Λαμβάνοντας επίσης υπόψη και συναφείς μελέτες, όπως το Έργο MedScapes που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας Μεσογειακής Λεκάνης (ENPI Mediterranean Sea Baltic) 2007-2013.

4.5 ΧΩΡΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Δίδονται επιπρόσθετα οι ακόλουθες χωρικές κατευθύνσεις για την **χωρική οργάνωση** των θαλάσσιων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων και χρήσεων της Κύπρου και την εκπόνηση του ΘΧΣΧ:

- **Το ΘΧΣΧ θα είναι ενιαίο** και θα καλύψει όλα τα θαλάσσια ύδατα της ΚΔ.
- Για την καλύτερη τεκμηρίωση των προτάσεων του ΘΧΣΧ, είναι αναγκαία η εκπόνηση των ακόλουθων μελετών/ δράσεων ως μέρους του διαδικαστικού βήματος της ανάλυσης των δεδομένων:
  - **Εντοπισμός συμβατών και ασύμβατων χρήσεων και δραστηριοτήτων και των όρων συμβατότητας ορισμένων εξ αυτών**, με τη χρήση κατάλληλων εργαλείων και μεθοδολογιών, προκειμένου να αποφεύγονται συγκρούσεις υπαρχουσών και μελλοντικών χρήσεων και δραστηριοτήτων των θαλάσσιων υδάτων με την εφαρμογή της προσέγγισης αμοιβαίου οφέλους (win-win approach). Αξιοποίηση για το σκοπό αυτό και αποτελεσμάτων από συναφή προγράμματα-έργα (πχ. ΘΑΛ-ΧΩΡ).
  - **Καταγραφή, χαρτογράφηση και αξιολόγηση των οικοσυστημικών χαρακτηριστικών θάλασσας και βυθού και των οικοσυστημικών υπηρεσιών** που παρέχουν. Αξιοποίηση των μέχρι σήμερα καταγραφών.
  - **Εκτίμηση σωρευτικών επιπτώσεων** των υπαρχουσών και των προγραμματιζόμενων θαλάσσιων δραστηριοτήτων, με τη χρήση κατάλληλων εργαλείων και μεθοδολογιών, και εντοπισμός αναγκαίων δράσεων, ώστε να εξασφαλίζεται Καλή Περιβαλλοντική Κατάσταση. Αξιοποίηση για το σκοπό αυτό και αποτελεσμάτων από συναφή προγράμματα.
  - Εκτίμηση **συνολικής επικινδυνότητας και ευαισθησίας/ευαλωσιμότητας περιοχών**, σύμφωνα με τις υφιστάμενες πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης, με χρήση κατάλληλης μεθόδου.
- Οι προτάσεις του ΘΧΣΧ θα περιλαμβάνουν καθορισμένες **βασικές περιοχές/ ζώνες** για την ανάπτυξη σε κάθε μία από αυτές συμβατών θαλάσσιων δραστηριοτήτων και χρήσεων, λαμβάνοντας υπόψη όσα αναφέρθηκαν στις προηγούμενες ενότητες της ΔΠ και ιδιαιτέρως:
  - την **οικοσυστημική προσέγγιση** και την ανάγκη σεβασμού όσο είναι δυνατόν της ακεραιότητας των οικοσυστημάτων,
  - τις υφιστάμενες και προγραμματιζόμενες δραστηριότητες και χρήσεις στον παρακείμενο **παράκτιο/χερσαίο χώρο**, ώστε να εξασφαλίζονται **συνέργειες**,

- την ανάγκη προστασίας των **εναλίων αρχαιοτήτων**, και
- την δυνατότητα οργάνωσης συμβατών δραστηριοτήτων και χρήσεων παράλληλα **και στις τρεις «διαστάσεις» του θαλάσσιου χώρου**: την επιφάνεια, τη στήλη του ύδατος και τον βυθό.
- Ενσωμάτωση σε **ενιαίο, λειτουργικό και συνεκτικό ΘΧΣχ** των επιμέρους υφιστάμενων, υπό αδειοδότηση ή μελλοντικών θαλάσσιων δραστηριοτήτων και χρήσεων (πχ. υδατοκαλλιέργειες, λιμενικές υποδομές, μαρίνες, εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, προστατευόμενες περιοχές κλπ).
- Εισήγηση επιπρόσθετων **ρυθμίσεων, που να εξασφαλίζουν την καλή λειτουργία** εντός κάθε περιοχής/ζώνης καθώς και/ή ανάπτυξη δραστηριοτήτων υπό όρους σε θαλάσσιες περιοχές εκτός αυτών των προκαθορισμένων θαλάσσιων περιοχών/ζωνών.
- Εντοπισμός και χρήση **χωροταξικών επιλογών**, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην εξασφάλιση τήρησης των κριτηρίων και δεικτών **Καλής Περιβαλλοντικής Κατάστασης** των θαλάσσιων (και τυχόν επιλεγμένων επιφανειακών χερσαίων) υδάτων.
- Εντοπισμός και χρήση **χωροταξικών επιλογών**, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην **προσαρμογή στις αναμενόμενες επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής**, λαμβάνοντας υπόψη τους σχετικούς Ευρωπαϊκούς στόχους και την σχετική Εθνική Στρατηγική.
- Συμπερίληψη στο ΘΧΣχ μηχανισμού **συστηματικής παρακολούθησης (monitoring) και αξιολόγησης της εφαρμογής** του. Η αξιολόγηση της εφαρμογής του ΘΧΣχ θα γίνεται ανά 5ετία, εκτός αν έκτακτα γεγονότα απαιτήσουν προσαρμογές πολιτικής, προκειμένου να τεκμηριώνονται τυχόν αναπροσαρμογές του στο τέλος της 10ετίας για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

Νομοθεσία

- Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με Κατευθυντήριες γραμμές για μια ενοποιημένη προσέγγιση της θαλάσσιας πολιτικής (για διακυβέρνηση και διαβούλευση). (COM (2008) 395 τελικό)
- Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με τη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περιφέρεια Αδριατικής- Ιονίου. (COM (2014) 357 τελικό)
- Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Προς μια ενοποιημένη θαλάσσια πολιτική για καλύτερη διακυβέρνηση στη Μεσόγειο». (COM (2009) 466 τελικό)
- Απόφαση της Επιτροπής σχετικά με τα Κριτήρια και τα Μεθοδολογικά Πρότυπα για την Καλή Περιβαλλοντική Κατάσταση των θαλάσσιων υδάτων (2010/477/ΕΕ)
- Διακήρυξη της Λεμεσού, 2012, Άτυπο Συμβούλιο Υπουργών της ΕΕ υπεύθυνων για την ΟΘΠ, Λευκωσία
- Οδηγία για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό (2014/89/ΕΕ) και ο περί Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού και άλλων Συναφών Θεμάτων Νόμος (Ν. 144(Ι)/2017)
- Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΚ) και ο περί Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων Νόμος του 2003 (Ν. 13(Ι)/2003)
- Οδηγία Πλαίσιο για την Θαλάσσια Στρατηγική (2008/56/ΕΚ) και ο περί της Θαλάσσιας Στρατηγικής Νόμος του 2011 (Ν. 18(Ι)/2011)
- Οδηγία σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας των νερών κολύμβησης (2006/7/ΕΚ) και ο περί της Διαχείρισης της Ποιότητας των Νερών Κολύμβησης Νόμος του 2008 (Ν. 57(Ι)/2008)
- Η Οδηγία για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (92/43/ΕΟΚ) και ο περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμος (Ν. 153(Ι)/2003)
- Πρωτόκολλο για τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές και τη βιολογική ποικιλομορφία στη Μεσόγειο και ο περί της Σύμβασης για την Προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη ρύπανση και περί Συναφών Πρωτοκόλλων (Κυρωτικός) Νόμος του 2001 (Ν. 20(ΙΙΙ)/2001)

- Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παρακτίων Ζωνών της Μεσογείου, MAP/UNEP, 2008
- Πρωτόκολλο για την παρεμπόδιση και την εξάλειψη της ρύπανσης της Μεσογείου Θάλασσας συνεπεία απορρίψεων από πλοία και αεροσκάφη και ο περί της Σύμβασης για την προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη ρύπανση και περί Συναφών Πρωτοκόλλων (Κυρωτικός) Νόμος του 2001 (Ν. 20(III)/2001)
- Πρωτόκολλο για την προστασία της Μεσογείου από τη ρύπανση που προέρχεται από την εξερεύνηση και εκμετάλλευση της υφαλοκρηπίδας και του βυθού και του υπεδάφους του και ο περί της Σύμβασης για την Προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη Ρύπανση και περί Συναφών Πρωτοκόλλων (Κυρωτικός) Νόμος του 2001 (Ν. 20(III)/2001)
- Πρωτόκολλο για την προστασία της Μεσογείου από τη ρύπανση που προέρχεται από χερσαίες πηγές και δραστηριότητες και ο περί του Πρωτοκόλλου για την προστασία της Μεσογείου Θάλασσας κατά της ρύπανσης προερχόμενης από χερσαίες πηγές και δραστηριότητες (Κυρωτικός) Νόμος (Ν. 19(III)/2001)
- Πρωτόκολλο για τη συνεργασία για την πρόληψη της ρύπανσης από πλοία και, σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, την καταπολέμηση της ρύπανσης στη Μεσόγειο Θάλασσα και ο περί τη Συμβάσεως διά την Προστασίαν της Μεσογείου Θαλάσσης κατά της Ρυπάνσεως και περί Συναφών Πρωτοκόλλων (Κυρωτικός) Νόμος του 1979 (Ν. 51/1979) και ο περί της Σύμβασης για την προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη ρύπανση και περί Συναφών Πρωτοκόλλων (Κυρωτικός) Νόμος του 2013 (Ν. 2(III)/2013)
- «Εννοιολογικό Πλαίσιο για τον ΘΧΣ στη Μεσόγειο», που υιοθετήθηκε από τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης της Βαρκελώνης για τη Μεσόγειο Θάλασσα (Νάπολη, 2019). Απόφαση IG. 23/7, UNEP(DEPI)/MED IG.23/23, Annex II.

Μελέτες

- Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου και Ίδρυμα ΛΑΟΝΑ, 2013, Έργο MedScapes «Αξιολόγηση Χαρακτήρα Τοπίου: Εκπαίδευση και Εφαρμογή» στα πλαίσια του Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας Μεσογειακής Λεκάνης (ENPI Mediterranean Sea Basin) 2007-2013
- Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, 2016, Εντοπισμός Αναγκών σε Γαλάζιες Δεξιότητες στην Κυπριακή Οικονομία 2016 - 2026
- Καραμοντάνη Άννα, Χατζηχαραλάμπους Έλενα, Κουντούρη Φοίβη, Μουρμούρη Αθηνά, Τσαμπούρης Ιωάννης, Αθανασάτος Σπύρος και Πύργου Μελίνα. 2017. 1^η Ενδιάμεση Έκθεση: Καθορισμός του Χερσαίου Ορίου της Παράκτιας Ζώνης. *ALA Planning*

Partnership Consultancy L.L.C. – Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων/ Υγροτόπων (EKBY)- Τμήμα Περιβάλλοντος. Λευκωσία. 456 σελίδες, 11 Παραρτήματα & 16 Χάρτες (Τόμος Α')

- Καραμοντάνη Άννα, Χατζηχαραλάμπους Έλενα, Κουντούρη Φοίβη, Μουρμούρη Αθηνά, Τσαμπούρης Ιωάννης, Αθανασάτος Σπύρος και Πύργου Μελίνα. 2017. 2^η Ενδιάμεση Έκθεση: Καταγραφή και Ανάλυση των Δομών και Αρμοδιοτήτων των Φορέων που έχουν Επίδραση στην Παράκτια Ζώνη. *ALA Planning Partnership Consultancy L.L.C.- Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων/ Υγροτόπων (EKBY)- Τμήμα Περιβάλλοντος. Λευκωσία. 339 σελίδες & 10 Παραρτήματα*
- Καραμοντάνη Άννα, Χατζηχαραλάμπους Έλενα, Μουρμούρη Αθηνά, Κουντούρη Φοίβη, Τσαμπούρης Ιωάννης, Αθανασάτος Σπύρος και Πύργου Μελίνα. 2018. Τελική Έκθεση: Σχέδιο Δράσης για την ΟΔΠΖ. *ALA Planning Partnership Consultancy L.L.C.- Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων/ Υγροτόπων (EKBY)- Τμήμα Περιβάλλοντος. Λευκωσία. 142 σελίδες & VI Παραρτήματα*
- Παπαδημητρίου, Ε., Φραγκόπουλος, Ι., (2018), Περιβαλλοντική Ανισότητα, Χώρος, Πολιτισμικές Αναπαραστάσεις και Κοινωνικές Πρακτικές, Θεσσαλονίκη, Τζιόλας
- Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2015, Παραδοτέο 3.4.1: “Έκθεση αναφοράς συγκρούσεων και συμβατοτήτων για την Κύπρο” στα πλαίσια του εγκεκριμένου έργου «Διασυνοριακή Συνεργασία για Ανάπτυξη Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού» (ΘΑΛ-ΧΩΡ)
- Τμήμα Εμπορικής Ναυτιλίας, 2015, Παραδοτέο 6.3.1: “Έκθεση Αξιολόγησης Εφαρμοστέας Μεθοδολογίας Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού” στα πλαίσια του εγκεκριμένου έργου «Διασυνοριακή Συνεργασία για Ανάπτυξη Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού» (ΘΑΛ-ΧΩΡ)
- Τμήμα Περιβάλλοντος, 2019, Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα στην Κύπρο
- Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, 2017, Ετήσια Έκθεση 2016
- Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων, 2014, Στρατηγική της Κύπρου για μία Εθνική Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική
- Χατζηχαραλάμπους Έλενα, Καραμοντάνη Άννα, Μουρμούρη Αθηνά, Κουντούρη Φοίβη, Τσαμπούρης Ιωάννης, Αθανασάτος Σπύρος και Πύργου Μελίνα. 2018. 3^η Ενδιάμεση Έκθεση: Εκπόνηση Εθνικής Στρατηγικής για την ΟΔΠΖ. *ALA Planning Partnership Consultancy L.L.C. - Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων/ Υγροτόπων (EKBY) - Τμήμα Περιβάλλοντος. Λευκωσία. 98 σελίδες & VII Παραρτήματα*

- AP Marine Environmental Consultancy Ltd και Ατλαντίς Συμβουλευτική Κύπρου Λτδ, 2016, Μελέτη χωροθέτησης περιοχών / ζωνών υδατοκαλλιέργειας εντός των θαλάσσιων περιοχών που βρίσκονται υπό τον έλεγχο της Κυπριακής Δημοκρατίας
- Deloitte, 2015, Παραδοτέο 3.5.1: “Έκθεση μελλοντικών τάσεων και αναπτυξιακού δυναμικού περιοχής μελέτης Κύπρου” στα πλαίσια του εγκεκριμένου έργου «Διασυνοριακή Συνεργασία για Ανάπτυξη Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού» (ΘΑΛ-ΧΩΡ)
- Douvere Fanny, Ehler Charles, 2008, “New perspectives on sea use management: Initial findings from European experience with marine spatial planning”, in Journal of Environmental Management 90 (2009), ELSEVIER
- Ehler Charles, 2014, “A Guide to Evaluating Marine Spatial Plans”, UNESCO
- European Commission, 2012, “Exploring the potential of MSP in the Mediterranean”, Cyprus report
- European Commission, 2012, “Progress of the EU’s Integrated Maritime Policy”
- European Commission, 11.12.2019, COM(2019) 640 final, European Green Deal
- European Commission, 17.12.2019, ST_14970_2019_ADD 1, European Investment Taxonomy (political agreement)
- Kelly Christina et al, 2014, “Investigating options on how to address Cumulative Impacts in Marine Spatial Planning”, article in “Ocean and Coastal Management” 102 (2014), ELSEVIER
- “Key Barriers of Achieving Good Environmental Status”, Deliverable 2.2 of the DEVOTES EU project, 2015
- Mourmouris Athena, Febr. 2020, “Feasibility Study for the Transboundary CAMP Cyprus-Israel”, PAP/RAC
- MSP Platform EU, 2018, “MSP Country Information, Cyprus”

Εμπειρίες άλλων χωρών

Ελήφθησαν υπόψη αντίστοιχα στρατηγικά κείμενα για το ΘΧΣ, διαθέσιμα στην EU MSP Platform (<https://www.msp-platform.eu/msp-practice/countries>), των ακόλουθων χωρών ιδιαίτεως:

- Αγγλίας (https://www.msp-platform.eu/sites/default/files/download/uk_11.10.2018.pdf) and “UK Marine Policy Statement”, HMGovernment, March 2011

- Βελγίου
(https://www.health.belgium.be/sites/default/files/uploads/fields/fpshealth_theme_file/19094275/Summary%20Marine%20Spatial%20Plan.pdf)
- Γαλλίας “Mediterranean Sea Basin Strategy Document. Situation Review. Strategic Objectives and Related Indicators”, 2017
- Γερμανίας
(https://www.bsh.de/EN/TOPICS/Offshore/Maritime_spatial_planning/maritime_spatial_planning_node.html)
- Δανίας
([https://www.dma.dk/Vaekst/Rammevilkaar/Legislation/Acts/Act%20on%20maritime%20spatial%20planning.pdf#search=maritime%20spatial%](https://www.dma.dk/Vaekst/Rammevilkaar/Legislation/Acts/Act%20on%20maritime%20spatial%20planning.pdf#search=maritime%20spatial%20))
- Εσθονίας “Estonian Maritime Spatial Plan, Draft 2019”, Rahandusministeerium.
- Λιθουανίας (https://www.msp-platform.eu/sites/default/files/download/20190415_lithuania_country_fiche_0.pdf)
- Ολλανδίας (<https://www.government.nl/documents/policy-notes/2015/12/15/policy-document-on-the-north-sea-2016-2021>)
- Σκωτίας (<https://www.gov.scot/publications/scotlands-national-marine-plan/>)
- Σουηδίας
(<https://www.government.se/4ad6e7/contentassets/9e9c9007f0944165855630ab4f59de01/a-swedish-maritime-strategy--for-people-jobs-and-the-environment>)

Διαδίκτυο

- Αρχή Λιμένων Κύπρου
  - <https://www.cpa.gov.cy/CPA/page.php?pageID=26&mpath=/11>
- Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών
  - <https://www.pio.gov.cy/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%B8%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CE%AC%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF.html?id=8009#flat>,
<https://www.offsite.com.cy/eidiseis/oikonomia/ekdothike-i-proti-adeia-gia-ekmetalleyisi-koitasmatos-afroditi>
- ΤΑΘΕ:
  - <http://www.moa.gov.cy/moa/dfmr/dfmr.nsf/All/1175E80F97FB1A3642257D9D002FE9>

[B6?OpenDocument](#)

- [http://www.moa.gov.cy/moa/opf/opf.nsf/all/2ED8DC7E2A23937EC22574860030D677/\\$file/%CE%A4%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%BF%CE%AF%20%CE%8E%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%B9.pdf?openelement](http://www.moa.gov.cy/moa/opf/opf.nsf/all/2ED8DC7E2A23937EC22574860030D677/$file/%CE%A4%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%BF%CE%AF%20%CE%8E%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%B9.pdf?openelement)
- [http://www.moa.gov.cy/moa/dfmr/dfmr.nsf/All/33F5C12165A1F72742257D960043FD09/\\$file/TEXNHTOI%20YFALOI.pdf?OpenElement](http://www.moa.gov.cy/moa/dfmr/dfmr.nsf/All/33F5C12165A1F72742257D960043FD09/$file/TEXNHTOI%20YFALOI.pdf?OpenElement)
- EMODnet:
  - https://www.emodnet-geology.eu/map-viewer/?bmagic=y&layers=emodnet_substrate_1m
- MAP/UNEP:
  - <https://web.unep.org/unepmap/who-we-are/legal-framework> (νομικές δεσμεύσεις)
- Wikipedia:
  - https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B3%CF%89%CE%B3%CF%8C%CF%82_EastMed
  - <https://energyin.gr/2019/11/25/%ce%b5%ce%b3%ce%ba%cf%81%ce%af%ce%b8%ce%b7%ce%ba%ce%b5-%ce%b7-%cf%80%ce%bf%ce%bb%ce%b5%ce%bf%ce%b4%ce%bf%ce%bc%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%ac%ce%b4%ce%b5%ce%b9%ce%b1-%ce%b3%ce%b9%ce%b1-%ce%ba%ce%b1%cf%84/>
  - <https://www.fortunegreece.com/article/sta-35-dis-evro-o-proipologismos-tis-ilektrikis-diasindesis-israil-kiprou-elladas/>
  - https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B3%CF%89%CE%B3%CF%8C%CF%82_EastMed
  - https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B4%CE%B5%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CF%8C%CF%82

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΧΑΡΤΗΣ

